

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Pars III. De Supremo, & Simplicissimo Ente Deo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

PARS III.

DE SUPREMO & SIMPLICISSIMO ENTE DEO.

PROOEMIUM.

Revibus dicam, quæ dici poterunt, vel debent viribus Philosophicis, non quòd Metaphysicam dedecet hæc tractare, sed quia citra fidem gloria, & Majestas DEI sufficienter cognosci nequit. Per DEUM autem intelligo Ens aliquod summum, infinitum, à se necessario, bonum, quo melius ex cogitari non potest, ut docet Aug. 1. Doct. Christ. 7. & D. Bernardus lib. 5. de Confid. Principium & finem rerum omnium, Governatorem & Rectorem universi &c. De quo sit

DISPUTATIO UNICA.

DE DEO TER SUMMO, TER OPTIMO & TER MAXIMO.

QUÆSTIO I.

An DEUM esse sit per se Notum?

I. *Explicatur propositio per se nota.*

Advertendum primò: Senfum quæstionis esse, num cuilibet homini, saltem rationi compoti cui proponitur illa propositio Deus est, Deus existit, sit vera & ita evidens, ut non indigeat ulla revelatione, vel discursu ad assentiendum evidenter illi, magis quàm hæc, homo est rationalis. Et hoc est quod voluit Doctor noster in primo dist. 2. q. 2. n. 2. dum ait, quòd propositio per se nota sit illa, quæ ex terminis propriis habet evidentem veritatem, quasi diceret, propositio per se nota est illa, quæ ex sola terminorum cognitione nota est evidenter cognosci à quolibet intellectu apprehendente terminos ejus, ut ejus sunt, ita quòd alio medio non indigeat.

II.

Advertendum secundò: Quæstionem moveri quo ad nos universalissimè, non verò quo ad Deum, nec quo ad Angelos, quibus quomodo notum est Deum existere supra visum est. His notatis

III. *Hæc propositio Deus est, sit vera, est verissima.*

Dico I. Hæc propositio DEUS est, est verissima.

Probatur, tum ex Psalmo 52. contra insipientem, qui in corde suo dixit, non est Deus.

Unde Augustinus supra eundem locum, in corde, inquit, hoc dixit, quia vix est, qui ram insipientem blasphemiam coram aliis audeat ore proferre; tum etiam ad Hebr. 11. Accedentem ad DEUM oportet credere quia est; ergò hæc propositio Deus est, est verissima.

Dico 2. Hæc propositio Deus est, vel Deus existit realiter, conceptu istius termini, sicut nos concipimus, non est per se nota. Est in re communis, licet in explicatione propositionis per se notæ aliqui altercentur.

Probatur tum Autoritate SS. PP. qui contra Atheos conantur probare existentiam Dei, quod inutiliter facerent, si esset propositio per se nota in sensu supra explicato, tum autoritate S. Augustini, qui in Enarr. Pl. 57. faceret multos esse, qui licet ore non dicant, in corde tamen dicant, & qui corde etiam non dicunt, idè solummodo faciunt, quia ore dicere non audent. En verba ipsius: Difficile est, ut innotueram in hominem, qui dicat in corde suo non est Deus, tamen sic pauci sunt, ut inter multos timendo hoc dicere, in corde suo dicant, quia ore dicere non audent: Dein addit rarum genus hominum est, qui dicant in corde suo, non est Deus. Si rarum genus hominum; ergò saltem aliquod est, qui in corde suo dicant, non est Deus, & consequenter non est propositio per se nota; Ex illo genere hominum fuit

fuit ille insipiens, qui refertur Ps. 52. Multiq; antiqui Philosophi, inter quos maxime deliravit Diagoras de quo ait S. Augustinus lib. 3. Cant. litt. Petit. cap. 21. *Diagoram, qui esse Deum negavit, ut de illo videatur prædixisse Prophetas, dixit Stultus in corde suo non est Deus.* Imò idem Sanctus Doctor ait lib. 5. cap. 9. Ciceronem fuisse Atheum, eò quòd Deum assereret, & eum tamen futurorum præcium negaret, ait enim: *Qui enim non est præcium futurorum, non est usq; Deus.* Addo adhuc alium clarum textum ejus in Enarr. Ps. 31. ubi dicit: *Non desuit talis doctrina Philosophorum, non deservunt, qui dicere non esse Deum, qui gubernat omnia & condidit omnia.*

V. Confirmatur Conclusio testimonii

tot clarissimorum & probatissimorum Historicorum, qui scribunt de populis America, quòd ante Lusitanorum Adventum plura Regna de Deo vivo & vero nec per simplicem apprehensionem cogitarent. Sed contra Conclusionem

VI. Opponitur Autoritas S. Augustini

Opponitur & explicatur D. August.

lib. 1. Doct. Christ. cap. 6. ubi dicit: *Omnes Latina Lingua scios, cum aures eorum sonu isse (Deus) tetigerit, movere ad cogitandum Excellentissimam quandam immortalisq; naturam, ergò. Respondeo Sanctum Patrem nihil velle contra Conclusionem, dicit enim notanter omnes latina lingue scios statim cognoscere Deum, non verò omnes, quòd autem latini ad hanc prolationem statim Deum cognoscant, potest esse, quia de super fide instructi sunt. Deinde dicit hanc vocem ingerere sensui & intellectu statim aliquam summam & excellentissimam naturam, quòd verum esse potest, ex hoc tamen non licet inferre, quòd hæc propositio sit per se nota, potest enim hæc vox & natura concipi, & hæc instante apprehensione aliquis dubitare, imò negare, quòd hæc natura sit defectò.*

VII. Opponitur etiam Autoritas aliorum

Etiam alii Patres.

Patrum absolute afferentium Deum esse per se notum esse. Hieronymi in cap. 1. ad Gal. dicentis: *Per spicuum esse omnibus, à natura insitum esse Dei notitiam; & Damasceni lib. 1. de fide 1. Nemo est mortalium, cui non à Deo hoc naturaliter insitum sit, ut Deum esse perspicuum habeat.* Unde Cicero lib. 2. de natura Deorum: *Quid potest esse tam apertum, tamq; perspicuum, quam esse aliquod Numen, ergò. R. P. P. tantum velle cunctis hominibus insitum esse lumen naturale, quo possunt facile colligere, ut defectò colligunt multi, propter fidem aliquorum Doctorum suadentium hoc rationibus, quæ omnino superfluentes, si esset propositio per se nota: ergò. Sed*

Ratio Anselmi objecta solvitur.

Objicitur: Ratio S. Anselmi contra insipientem: Est per se notum illud existere, quo magis cogitari non potest, alias non esset, quo magis cogitari non posset, nam quocunq; non necessario existente magis cogitari potest existens, sed Deo magis cogitari non potest, ergò. Respondeo illud argumentum non plus probare, quam si quis diceret, prima causa à qua omnia sunt, existit, summum bonum includens omnem perfectionem possibilem sine imperfectione existit, alias non esset summum bonum,

sed istæ rationes per se non concludunt, quia ut inquit Doctor citatus, nulli subjecto complexo evidenter possumus cognoscere competere aliquod prædicatum actu, nisi sit evidens ipsum subjectum esse existens, seu possibile saltem, sed cum concipimus Deum sub ratione alicujus Entis, quo majus cogitari non potest, primæ causæ, incausati, summi boni &c. habemus conceptum complexum; ergò nisi sit per se notum subjectum talis complexi existere, non erit per se notum aliquod prædicatum ipsi convenire, sed non est per se notum dari Deum, licet possim ipsum concipere modis jam dictis, alias chymæra possit sic concipi ut existens. Respondeo ergò in forma, dist. maj. si esset per se notum, quòd esset possibile aut existens concedo maj. si verò non esset per se notum, nego majorem.

Dico 3. Potest aliquis in particulari etiam adultu ita ignorare Deum, ut nec semel toto tempore vite sue de ipso cogitet. Hæc est Pontii hæc q. 3. & aliorum apud ipsum.

VIII. Potest dari adultus ignorans plura Deum.

Probatur: Posset aliquis nasci in sylvis ab omni hominum consortio remotus, aut aliquis jam natus, seu baptizatus, seu non in eas deduci, ibiq; educari inter bestias (sicut de Romulo & Remo, Valentino & Urso legitur, quorum primi à lupa, secundi ab ursa educti fuere) per multos annos, & postea antequam vel verbum de Deo cogitaret, mori, ergò: antecedens est evidens, probatur consequentia, quia Deus non obligaretur in eo casu, licet baptizatus esset, ad eum instruendum, sicut nec tenetur parvulis in utero Matris morientibus de baptismo providere; Nec hoc esset contra bonitatem divinam, quia præsupponit actualem, vel originalem culpam, sicut nec est contra bonitatem ejus, quando parvulos sine remedio mori permittit; Deinde talis si baptizatus esset, siquæ nunquam actualiter peccasset, posset adhuc salvari.

Dico 4. Potest dari aliquod Regnum, seu communitas, quæ ignoraret Deum licet defectò non detur. Est etiam Pontii citati.

IX. Etiam ibi Regnum regnum.

Probatur prima pars: Potest dari aliqua communitas quæ nec litteris, nec investigationi rerum naturalium attenderet aliter, quam ut serviant ad præsentem usum, & etiam quæ ighoraret varias alias veritates scitu faciliores, quam sit cognitio ulla bene fundata Dei; ergò potest dari communitas ignorans Deum, consequens est evidens, quia probatio existentie Dei, qui discursus naturalis haberi potest, non est tam facilis ullo modo seclusa traditione & prædicatione, sine quibus suppono illam communitatem esse, ac est cognitio aliarum rerum naturalium, quas communitas illa ignorat, ut suppono, ergò. Secunda pars patet, quia verisimile est, quòd nullus sit mundi Angelus, ad quem cognitio Dei sufficiens non pervenisset juxta illud Ps. 18. *In unum terram &c.*

QUÆ

QUÆSTIO II.

Quibus modis probari potest dari Deum?

I.

Variant Auctores apud Smising, an Deus ratione naturali evidenter demonstrari possit, an solum rationibus non convincentibus suaderi? Et quidem à priori per causam incantatus demonstrari non potest, nec tamen hinc omnino indemonstrabilis, qui prior quærentibus se ostendendo occurrit, dici debet, quare

II.

Potest probari dari Deum

DICO: Dari Deum evidentibus naturalibus rationibus demonstrari potest. Hæc credo in re quod vix sine temeritate negari potest.

Probatum ergo primò ex Apostolo Rom. v. 19. Quod notum est Dei (id est cognoscibile & apprensibile in Creaturis) manifestum est in illis, (id est ex lumine naturali, quod ipsis inest ex natura) Deus enim illis manifestavit: Invisibilia enim ipsius (speciales ac infinitæ perfectiones ipsius, quæ propterea immediate nec in se nec in effectibus videri possunt) à Creatura mundi (ab homine) per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur sempiterna quoque (id est nominatim) ejus virtus & divinitas, ita, ut sint inexcusabiles, scilicet non agnoscendo Deum. Adde Sapientia 13. I. versu & singulatim 5. Amagnitudine enim speciei & Creatura cognoscibiliter poterit Creator horum cognosci.

III.

Probatum est Patribus.

Probatum secundò ex Sanctis nostris Doctoribus Augustino tract. 2. in Joannem ubi ait: Quidam Philosophi hujus mundi existerunt & inquisierunt Creatorem per Creaturam, quia potest inveniri per Creaturam evidenter, dicente Apostolo: Invisibilia enim ejus à constitutione mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus & divinitas, ut sint inexcusabiles. Et lib. de spiritu & lit. cap. 12. Per visibilia namque Creatura pervenisse Philosophos dixit Apostolus ad intelligentiam invisibilium Creatoris. Quoniam revera, sicut magna ingenia quæere persisterunt, sic invenire poterunt. Et lib. 2. lib. arbit. cap. 17. Omnis res mutabilis (inquit) etiam formaliter fit, necesse est. Sicut autem mutabile dicimus quod mutari potest, ita formabile quod formari potest appellaverim. Nulla autem res formare se ipsam potest: quia nulla res potest dare sibi, quod non habet: Et utique, ut habeat formam, formatur aliquid. Quapropter qualibet res, si quam habet formam, non potest à se accipere, quod non habet. Nulla ergo res, ut diximus, formare se potest. Bernardo Serm. 31. in Cant. ubi hæc habet: Interim verò tanta hæc formarum varietas, atque numerostas specierum in rebus conditis, quid nisi quidam sunt radii Dei atque, monstrantes quidem, quia vere sit à quo sunt, non tamen quid sit profusum dissimulantes? Itaque, de ipso vides, sed non ipsum. Cum autem de eo, quem non vides, cætera vides, scilicet indubitanter existere, quem oportet inquirere, ut inquirentem non fraudet gratia, negligentem ignorantia non excuset. Verum hoc genus videndi commune. In promptu enim est, juxta Apostolum, omni utente ratione, invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspicere. Et Serm. 11. de diversis ait: Et est veluti communis quidam liber & catena alligatus (ut assolent) sensibilis mundus iste, ut in eo sapientiam Dei legat, quicunque

voluerit. Queramus igitur saltem per ea, quæ facta sunt, intellectum invisibilem Dei, quæ si in creatura Creaturis intellecta conspiciuntur anima, necesse est, ut longè amplius, conspiciatur, & intelligatur multo subtilius in Creatura, quæ facta est ad imaginem Creatoris, hæc est in se ipsa. Item lib. 5. de Confid. cap. 6. Deum dicit Principium, ex quo unumquemque capit, ipsum profectò minime capit, nam si capit & aliquid caperit, necesse est, à se enim capit nihil, nisi forte quia putaverit, quod non erat, dare sibi potuisse, ut esse inciperet.

Probatum Conclusio Ratione

primò: Ex tota collectione rerum, quæ inveniuntur in universo, vel datur aliquid quod simpliciter est Ens necessariò existens, vel non datur; si datur habeo intentum, quia illud erit Deus; quod sic probò: Quod simpliciter existit, ita quod non possit non existere absolute & simpliciter est infinitæ perfectionis, (major enim perfectio excogitari non potest, quam sic existere) sed quod est infinitæ perfectionis, dicitur à nobis Deus, ergò: si secundum, hoc est, si non datur aliquid necessariò existens; ergò tota hæc universi machina quoad omnia individua in ipsa contenta, debet esse talis nature, ut simpliciter possit non existere, sed hoc implicat, ergò: major est certa, quia quicquid non necessariò est, potest non esse simpliciter loquendo, probatur minor, si posset non existere (supponamus quòd non existeret) ac etiam quod non existat defectò; ergò non posset unquam existere nisi daretur aliquid aliud extra ipsam machinam, quod possit ipsam producere quoad omnia, vel saltem aliqua ejus individua (quia nihil potest se ipsum producere, aut aliud, nisi prius existat in se) ergò nec etiam defectò existit sine eo, quòd datur aliquid, quod est extra totam illam machinam, sed illud est Deus, ergò; prob. penult. hæc consequentia, quia illud requiritur ad existentiam universi defectò, quod requiritur ad existentiam ipsius, si non existeret, sed ad hoc requiritur aliquid, quod est diversum ab omnibus individuis ejus; ergò & ad illud, & consequenter datur aliquid, quod est diversum ab universa hæc mundi machina, ejusque omnibus individuis.

Probatum secundò: Lumine natura

re notum est dari aliquid productum, vel producibile; similiter notum, est quodlibet productum produci ab alio, vel à se, vel à nullo; si non autem à nullo, quia ex nihilo effectum nihil fit; non producitur etiam aliquid à se solum in prima sui productione, alias, ut dixi in Physica, idem in suo primo esse & productione esset prius & posterius se simul, & similiter in actu simul & in potentia, unde inferitur, quod quicquid producitur, producatur ab alio; De illo ergò alio quero, an sit à se, vel ab alio: si primum habeo intentum, quia Ens à se voco Deum; si secundum, iterum quero de illo alio eodem modo, & sic in infinitum, vel standum erit in aliquo, quod non habet esse ab alio alio quo priori; sed subsumo, non potest iri in infinitum in tali casu; ergò standum erit in aliqua causa prima improductibili; probatur subsumentum ex Philosopho 2. Meth. 2. In causis effectivis (subordinatis) non datur processum in infinitum, quia

quia in illis superior est semper perfectior inferiori in agendo, & consequenter si daretur processus in infinitum, superior in infinitum esset infinite perfectior inferiori causa, adeoque esset Deus. Adverte autem, quod causae essentialiter subordinatae dicantur illae, quae habent causalitates diversae rationis & ordinis cooperantes simul ad eundem effectum communem, ita tamen, ut inferior nullo modo agere possit non concurrente causa superiore, sic Deus, sol & homo concurrunt ad generandum hominem, causae vero accidentaliter subordinatae sunt illae, quae licet habeant causalitates ejusdem rationis, una tamen ex illis non necessario dependet ab alia, aut alterius concursum expectat sic Pater & filius sunt causae respectu nepotis. Probatum subsumptum secundum, absolute tam de causis essentialiter quam accidentaliter subordinatis, & accipio collectionem omnium causarum in causando simul & peto, utrum tota illa collectio, quod ad omnes & singulas partes sit dependens, vel an in illa sit aliqua Pars independentis, si secundum, habeo intentum, si primum; ergo dependet ab aliquo quod est extra illam collectionem, quia idem a se dependere non potest, sed illud est Deus, ergo.

habet ipse Deo & Beati, hoc enim minus confonam foret paulo dictis, cum vix sciamus an sit, sed potius de quidditate Dei, quatenus Scriptura, Patrum testimonis, & lumine naturae adumbratam habemus, ad quam cognitionem habendam de Deo, ejusque quidditate non parum conducit notitia secundae partis, unde eam prius hic examinabimus. Advertendum autem quod licet Thomista, ut dixi supra doceant existentiam creatam realiter distingui ab essentia rei creatae, quod tamen & ipsi, & alii omnes unanimiter Theologi fatentur existentiam Dei realiter identificari ejus Essentiae, unde solum restat, an non saltem formaliter distinguatur? ad quod

Dico I. Existentia Dei neg. realiter, neg. formaliter distinguitur ab Essentia, & consequenter proprie loquendo ipsa Essentia dici debet. Haec est S. Bonavent. 3. d. 1. a. 1. q. 3. Scoti 1. d. 2. q. 2. n. 4. D. Thomae, Alensis, &c.

II. Essentia & Existentia non disting.

Probatum primò ex Scriptura

Exodi 3. Interroganti Moysi quod esset nomen Dei, respondit: Ego sum qui sum: & infra: Haec dices filiis Israel, qui est, misit me ad vos: & cap. 4. Ego Dominus, qui apparui Abraham, Isaac & Jacob in Deo omnipotente, & nomen meum adonai, in Hebraeo habetur teste Suarez יהוה, id est, qui est; ergo ex Scriptura habemus, quod nihil magis conveniat Deo, quam esse, seu existere.

Probatum secundò Authoritate SS.

P. P. Augustini 7. Trinit. cap. 1. ait: Quod est sapientiae sapere, quod est potentiae posse, & eternitatis eternum esse, & justitiae justum esse, hoc est Essentiae ipsum esse: & infra cap. 4. Ab eo quod est, verissime dicitur Essentia esse. Bernardi lib. 5. de Confid. cap. 6. ubi graphicè veritatem hanc offendit, dicens: Quis est? Non sanè occurrit melius, quam qui est, hoc ipse de se voluit responderi, hoc docuit, dicente Moysi ad populum, ipse quidem injurgente: Qui est, misit me ad vos. Merito quidem. Nil competentius eternitati, quae Deum est. Si bonum, si magnum, si beatum, si sapientem, vel quicquid tale de Deo dixeris, in hoc verbo instauratur, quod est, Est. Nempe hoc est ei esse, quod haec omnia esse. Si & centum talia addas, non recessisti ab esse. Si ea dixeris, nihil addidisti: Si non dixeris, nihil minuisisti. Si vidisti hoc tam singulare, tam summum esse, nonne in comparatione hujus quicquid hoc non est, judicas potius non esse, quam esse? Item Serm. 80. in Cant. ubi sic ait: Sola summa & increata Natura, quae est Trinitas Deus, hanc sibi vendicat meram singularemque, suae Essentiae simplicitatem, ut non aliud & aliud, non alibi quocumque, & alibi, sed ne modo quidem, & modo inveniat in ea. Nempe in semet manens quod habet est: & quod est, semper & uno modo est. In ea & multa in unum, & diversa in idem rediguntur, ut nec numerositate rerum sumat pluralitatem, nec alternationem de varietate sentiat. Loca omnia continet, & quaeque suis ordinat locis, nunquam contenta locorum. Tempora sub ea transeunt, non ei. Futura non expectat, praeterita non recogitat, praesentia non experitur.

III. Authoritas Patrum.

Probatum secundò Ratione:

Si esse, seu Existentia non esset prima ratio imaginabilis in Deo, seu si esset extra ejus Essentiam, deberet illi convenire per dependentiam ab extrinseco, vel per emanationem, sed Existentia non experitur.

IV. Ratione idem probatur.

E e e e e itentia

VI. Explicatur Causae subordinatae.

VII. Tertia ratio ex ultimo fuit.

VIII. Erit lamet cognitio inadeguata.

QUAESTIO III.

Quid sit Deus & an Existentia sit de ratione ejus formalis?

I. Non inquiratur de omni moda Dei essentia, qualem ipse novit se habere.

Non intendo hic inquirere de perfecta cognitione quidditatis Divinae, qualem F. Amandi Hiermann Metaphysica.

stantia non convenit Essentiæ Divinæ ab extrinseco, ut per se patet, quia non potest ostendi à quo extrinseco; nec etiam per emanationem, ergò est ipsa ejus Essentia, probatur min. quoad emanationem, quia ut aliquid emanet ab alio debet præsupponere illam rem esse in esse Existentiæ, sed impossibile est Existentiæ Divinæ præsupponere Essentiam in esse Existentiæ, aliàs non esset Existentiæ Essentiæ Divinæ; ergò non emanat ab Essentia, & consequenter erit formaliter ipsa Essentia. Probatur etiam major necessariò alicui rei, præsertim si est communicabile, & non ab extrinseco, aut per emanationem debet illi per se primò convenire, sed Existentiæ non convenit Deo per emanationem, aut ab extrinseco, ut jam vidim⁹; ergò per se primò.

V.
Argumentum in contrarium, ex infinitate.

Arguitur: Infinitas in DEO est prior Existentiæ, & tamen non est ratio formalis constitutiva Dei, sed modus intrinsecus, ergò nec Existentiæ: prob. ant. tum ex Doct. 1. d. 7. q. 1. tum etiam, quia Existentiæ à priori demonstratur de Deo per infinitatem; ergò infinitas est prior Existentiæ; probatur antecedens hoc discursu, Deus est Ens infinitum habens omnem perfectionem simpliciter simplicem, sed Existentiæ est perfectio simpliciter simplex; ergò Deus habet Existentiæ. Respondeo, negando antecedens, & ad probationem ex Doctore dico, illum non probare Existentiæ per infinitatem, sed solum loco citato probare Deum esse infinitum, & si ipse alibi dicat Existentiæ Dei probari per infinitatem, intelligendus est de demonstratione à posteriori, sicut est discursus in objectione factus, unde ad probat: alteram nego antecedens etiam, licet Deus est Ens infinitum, & tamen Ens primò, & per se existens per Essentiam, & sic si in minori discursu istius intelligatur, quòd Existentiæ sit perfectio simpliciter quasi secundaria in Deo, & non ipsa radix, à qua procedit omnis perfectio, propositio est absolute falsa, & sic nihil concludit discursus.

Sunt plures in Deo existentia.

Instatur: Si Existentiæ est de Conceptu quidditativo Essentiæ Divinæ, deberet etiam esse de Conceptu quidditativo Attributorum & Relationum, sed hoc est falsum, ergò: prob. min. quia sic essent tot Existentiæ in Deo, quot sunt Attributa & Relationes, quod est absurdum. R. negando minorem, cum prob. quia quælibet formalitas in Deo distinctè conceptibilis sine alia, habet suam Existentiæ peculiarem distinctam ab Existentiæ alterius eo modo, quo ipsæ formalitates inter se distinguuntur, non tamen dico simpliciter & absolute esse plures existentias, sed cum addito, nimirum formaliter distinctas loquendo de absolutis, vel quòd dentur tres existentia realiter distinctæ relative, loquendo de Relationibus Divinis.

VI.
Et in hoc conveniunt Attributa cum Essentiâ.

Dices: Si tot sunt Existentiæ in DEO, quot Attributa; ergò Essentia & Attributa conveniunt in ratione Existentiæ. Respondeo concedo totum, quia non est inconveniens, quòd Attributa tam inter se, quàm cum Essentiâ conveniant in ratione Existentiæ, prout hæc abstrahit ab Existentiâ quidditatis, & Existentiæ proprietatis, licet in hoc differant, quòd Existentiæ quidditatis sit prima radix & funda-

mentum non solum proprietatum & Attributorum, sed etiam existentiarum his propriarum.

Ex his quidem facile colligi potest, quid sit Deus, circa quod vari fuerunt Antiquorum errores, nam ut refert & recitat interrogator Cornelius à lapide in Isai. cap. 46. Quid est Deus? Est animal sempiternum & optimum, ait Aristoteles lib. 11. Metaph. Quid est Deus? Est mens incorporea, quæ per omnium rerum naturam diffusa, vitalem sensum cunctis animalibus tribuit, inquit Pythagoras apud Lactant. lib. de ira Dei. Quid est Deus? Est Mens Universi, Deus est, quidquid vides totum, & quidquid non vides totum, ait Socrates. Quid est Deus? Est mens infinita quæ per se ipsam movetur, ait Thales Milesius. Quid est Deus? Est ineffabile principium, & omnium rerum origo: cuius potentia mundum creatur est, cuius providentiâ conservatur, & a seipso gubernatur, ait Theophrastus. Quid est Deus? Est Ens immensum, incognitabile & inexplicabile. Quòd dicitur considero, quid sit Deus, eo magis mihi inquit Dei cognitio, & redduntur obscuris, ait Simonide, Hieroni Siculorum Tyranno post iteratas ab eo petitas ad cogitandum de Deo inducias, ut refert Cicero lib. 1. de natura Deorum. Melius tamen & sanctius ac copiosius simili interrogationis formulâ Deum descripsit mellillius Doctor lib. 5. de Confid. cap. 7. ubi sic eam describit: Quid est Deus? Quo nihil melius cogitari potest? cap. 11. Quid est Deus? Quod ad universum spectat. Finis. Quod ad electionem, scilicet. Quod ad se, ipse novit. Quid est Deus? Voluntas omnipotens, benevolentissima Virtus, Lumen æternum, incommutabilis Ratio, summa beatitudo, creans mentes ad se participandum, vivificans ad sentendum, afficiens ad appetendum, dilectans ad capiendum, iustificans ad promovendum, accendens zelum, succundans ad fructum, dirigens ad equitatem, formans ad benevolentiam, moderans ad sapientiam, roborans ad virtutem, vivificans ad consolationem, illuminans ad cognitionem, perpetuans ad immortalitatem, implens ad felicitatem, circumdans ad securitatem: & cap. 12. Quid est Deus? non minus poena perversorum, quam humilium gloria. Est enim rationalis quedam equitatis correctio inconvertibilis atq; indeclinabilis, quippe attingens ubique, cui illius omnis pravitæ contrahitur necessitas. Ego verò non melius sed brevius

Dico 2. Bone describitur Deus, prout à nobis concipitur pro hoc statu, quòd sit Substantia singularis completa, intellectualis & spiritalis existens per Essentiam. Hæc in re est communis & definita de eorum fide in cap. Firmiter, & cap. damnatum de Summa Trin. Prob. per partes: dicitur substantia, tum quia id colligitur ex Scripturæ loquendi modo; tum ex definitione Ecclesiæ citata; tum etiam quia est primum principium omnium & causæ, ac Creator omnium substantiarum, ergò etiam in se est substantia.

Dices: Non potest subistere accidentibus, ergò. Respondeo, negando conseq. quia licet etymologicè substantia fortè dicta sit à subistere accidentibus, tamen hoc non ingreditur rationem ejus formalem, quæ consistit in perfectitate, seu in hoc quòd sit Ens ita per se existens, ut non indigeat substatione alterius.

Est etiam completa, aliàs non est set substantia perfectissima, quod est falsum & con-

& contra SS. P. P. qui vocant eam supersubstantiam, id est substantiam in supremo gradu & excellentissimo.

Est etiam simplex, quia non composita; *singularis*, quia non est in plures Deos multiplicabilis. Quod sit *spiritualis*, probatur tum ex Scriptura Joan. 4. *Spiritus est Deus*, id est substantia spiritualis ut exponunt SS. P. P. tum ex cap. Firmiter, ubi habentur hæc verba: *Profiteatur Ecclesia Deum esse omnino simplicem & indivisibilem, & non habere partes in substantia sua*, sed quod est tale, est spirituale, ergo: Tum denique, quia si esset corporeus & compositus ex partibus realiter distinctis, posset destrui per separationem istarum partium, sicut & quævis res alia corporea, ergo. Est etiam *intellectualis* & consequenter *vivens*, quod sic probo tum ex Script. Pl. 32. *Qui intelligit omnia opera eorum*, Daniels ult. *Domini Deum meum adoro, quia ipse est Deus vivens, iste autem &c.* Joan. 14. *Ego sum via, veritas & vita*: Tum etiam ratione, quia intelligere & velle est magna perfectio, ergo. Confirmatur Conclusio universaliter, nam definitio illa constat genere & differentiâ per ly *substantia* convenit cum aliis substantiis, & differt ab accidentibus, per ly *intellectualis* ab inanimatis, per ly *spiritualis* à materialibus, per ly *existens* à possibilibus & nihilo, per ly *existens* per Essentiam ab omnibus Entibus existentibus & possibilibus. Et tota hæc doctrina ex sequentibus clarior erit.

QUÆSTIO IV.

De Infinitate Dei.

I. Inter modos intrinsecos Divinae

I. Primus modus est infinitas.

Essentia primum locum tenet infinitas, quia prius concipimus Deo convenire hanc infinitatem, quam ali quod aliud attributum, sive *negativum*, sive *positivum*, & cum ex dictis constat Deum non componi ex partibus realiter distinctis, quia Ens est spirituale, certum est, quod non sit infinitus infinitate extensiva molis, aut intensiva requirentes plures realiter distinctos gradus, sicut esset calor infinitus, verbi gratia si daretur, unde hic non est de hujusmodi infinitate quaestio, sed de infinitate virtutis ac perfectionis intensivæ & indivisibilis, pro quo advertit quod Theologi in Deo communiter assignant duplicem infinitatem, una dicitur radicalis & essentialis, & est illa quæ competit Deo ratione Essentiæ tantæ, ut non possit nec esse, nec cogitari ulla quidditas majoris perfectionis, quam illa sit, quod non esset verum, si esset finita, nam qualibet finita perfectione potest cogitari major absque imperfectione & contradictione; Altera dicitur attributiva, quæ convenit perfectionibus attributivis Dei. Adverte secundò, quod Doct. 2. quodl. q. 5. a. 1. explicat infinitatem radicalem seu formalem Dei per analogiam ad infinitam quantitatem molis, nam sicut infinitum quantitativum, si daretur, esset illud, cui nihil quantitatis deesset, sed quod includeret omnem quantitatem imaginabilem possibilem continuari in aliquo uno, ac si excederet in omni mensura omnem aliam

Duplex infinitas, una essentialis altera attributiva.

F. Amadis Hermann Metaphysica.

quantitatem finitam, sic in proposito infinitas perfectionis seu infinita magnitudo virtualis in Deo aptissime explicatur, quod sit illa, secundum quam Deo nil deest Entitatis & perfectionis eo modo, quo possibile est omnem entitatem & perfectionem haberi in aliquo uno, & ex hoc excedit omne aliud Ens finitum absq; omni mensura, sed quia Deus non continet omnem entitatem formaliter, aliàs esset sic materialiter lapis, lignum, &c. Adverte tertio, res dupliciter in Deo contineri *Formaliter*, scilicet & *Eminenter*, seu *Virtualiter*; *Formaliter* in Deo per veram identitatem realem continetur omnis perfectio simpliciter simplex, quæ perfectio describitur à Damasceno, quod sit illa, *quæ in uno quoque est melior ipsa quam non ipsa*, seu quæ in suo conceptu formali nullam involvit imperfectionem, hujusmodi sunt unitas, bonitas, intellectus, voluntas, &c. similiter in Deo formaliter continentur omnes realitates, quæ ad infinitatem ipsius fecunditatemq; sequuntur, ut sunt proprietates relativæ, seu naturales. *Virtualiter* verò, vel *eminenter* continentur in Deo reliqua entia creata actualia & possibilia, quia ratione suæ omnipotentia, habet virtutem ea omnia producendi, adeoq; in ipso virtute continentur, & consequenter verum est omnem omnino entitatem veram & realem in Deo aliquo modo contineri. His prænotatis

In Deo omnia continentur formaliter, vel eminenter.

Dico: Deus est infinita perfectionis tam essentialis, quam attributiva.

II. Deus est infinita perfectio.

Hæc est de fide, & colligitur tum ex cap. Firmiter; tum ex Script. Pl. 144. *Magnitudinis ejus non est finis*. Baruch. 3. *Magnus est & non habet finem*, idem docent omnes SS. P. P. signanter magnus Aurelius Augustinus lib. 7. Confess. cap. 20. ubi ait: *Certum erant infinitum te Deum esse, nec tamen per locos finitas infinitosq; diffundi, & vere te esse, qui semper idem esses ipse, ex nulla parte, nullog, motu aliter aut aliter, cetera, verò esse ex te omnia*. Et lib. 6. de Trin. cap. 8. ait: *In iis, quæ non mole magna sunt hoc est majus esse, quod perfectum*. Sed ut ait mellissimus Bernardus lib. 5. de Confid. cap. 7. *Quid est Deus? quo nihil melius cogitari potest, si approbas, non oportet assentiaris esse aliquid, quod Deus sit & Deus non sit, hoc enim sine dubio melius &c.* ergo Deus est infinitus. Hinc etiam idem Sanctus Doct. Sermon. 80. in Cant. probat, Deum non esse Deum per divinitatem à se distinctam, sed quæ ipse est, alioquin sequeretur Deo aliquid majus esse, ait enim: *Divinitate, inquit, Deus est, sed divinitas non est Deus. Forsitan non dignatur Deus esse, quæ tanta est ut faciat Deum. Sed si Deus non est, quid est? Aut enim Deus est, aut aliquid quod non est Deus, aut nihil. Equidem non dicitur Deus esse, sed ne nihilum quidem (ut opinor) dabis, quam usq; adeo necessariam Deo esse sateris, ut non modo absq; ea Deus esse non possit, sed eâ sit. Quod si aliquid est, quod non est Deus: aut minor erit Deo, aut major, aut par. At quomodo minor, quæ Deus est? Restat ut aut majorem fatearis, aut parem. Sed si major, ipsa est summum bonum, non Deus. Si par, duo sunt summa bona, non unum. Quod utrumq; catholicus refugit sensus. Nec de hac re ullus qui admittit unum Deum dubitavit.*

Probatur Ratione: Quidquid habet

III. Ratione probatur.

à se necessario existere habet infinitam existentiam, quæ scilicet perfectior cogitari non potest.

Eccccc a

potest,

potest; ergo habet etiam infinitam Essentiam; probatur consequentia: Existentia Dei non distinguitur ab ipsius Essentia, ergo si &c. Confirmatur, quidquid potest ex se determinare quamlibet causam ad quemcunque effectum ex infinitis quos producere potest, est causa infinita, sed Deus est huiusmodi, ergo.

IV.

Argumentum in contrarium.

Arguitur: Si esset unum contrarium in rerum natura actu infinitum, verbi gratia, calor nullum sibi contrarium pateretur in rerum natura, & hoc sive formaliter, sive virtualiter contrariaretur illi; ergo si esset bonum aliquod actu infinitum, nil mali esset in universo: consequentia patet à paritate; antecedens ergo probatur, si Sol esset formaliter & virtualiter calidus, nihil relinqueret frigidum in universo, ergo. R. dist. ant. si tale agens ageret ex necessitate nature, concedo ant. si tantum voluntarie & liberè, nego antecedens. Similiter dist. conseq. Itaq; licet Deus sit bonum infinitum & infinita virtutis, adeoq; contrarium virtualiter omni malo, tamen quia liberè agit patitur etiam in universo aliqua mala.

V.

Infinitas nihil addit positivum.

Quæres 1. An infinitas Essentialis Dei sit de essentia ipsius, & attributalis de essentia attributorum, seu quod idem est, an infinitas essentialis superaddat aliquid positivum Essentia Divina? R. cum Pontio hic n. 8. quod nihil positivum dicat distinctum ab essentia & ratio est, quia ad nihil serviret huiusmodi entitas positiva, partim cum nihil impediat, quò minus ipsamet Essentia Divina sit re ipsa formaliter infinita.

VI.

Dixi positivum, quia non nego infinitatem addere negationem superioris, verbi gratia, aut alterius entis perfectioris ipsa supra essentiam. Unde dico infinitatem nature Divina, ut dicit positivum, ad quod sequitur negatio illa, quæ importatur, per infinitatem esse rationem particularem Essentia Divina, ut est principium istius negationis & consequenter, quia illa ratio est de Essentia Dei, infinitas secundum omne positivum, quod dicit, est de ipsius Essentia: Quia verò illa particularis ratio Essentia Divina non concipitur per modum infinitatis formaliter, nisi ut concipitur esse entitas exigens, aut habens illam negationem, propterea ipsamet, ut est principium talis negationis, potest vocari modus intrinsecus sui ipsius, ut est absolute conceptibilis sine illa negatione, & quod dico de infinitate essentia, idem dico de infinitate, proportionem servata, attributorum.

VII.

Conceptus infinitatis est perfectissimus.

Quæres 2. An perfectissimus conceptus, quem de Deo pro hoc statu habere possumus, sit conceptus Entis infiniti? Respondeo cum D. I. d. 3. n. 7. affirmative: Quia quocumq; alio modo concipimus Deum, nisi concipiat ut infinitus, adhuc dubitare possumus, an esset adhuc aliquid perfectius ipso; ergo nullus alius conceptus est tam perfectus.

VIII.

Est simplicissimus.

Quæres 3. An ille conceptus sit simplicissimus, quem habemus de Deo? Respondeo cum Doct. supra affirmative, quia nil involvit positivum distinctum à conceptu entitatis Essentia Divina, quæ est infinita, sed solum dicit

illam ipsam Essentia entitatem, prout dicit negationem jam dictam.

QUÆSTIO V.

De Simplicitate Dei.

Per simpliciter intelligo id, à

quo Deus formaliter habet negationem compositionis, sive illud sit ipsamet negatio, ut putant RR. sive aliquod positivum, ad quod sequitur talis negatio, ut cum Doctore opinantur Scotista simpliciter Dei esse modum intrinsecum, fundantes se in hoc evidenti discrimine Scoti: Omnis negatio repugnantia (id est quæ necessarii rei competit) præsupponit aliquod positivum ad quod sequitur, alias quæro cur necessarii illi rei conveniat & non alteri, sed talis est negatio compositionis in Deo, ergo. Et si quæretur, an illud positivum sit formaliter distincta ab ipsa natura Divina? Respondent negative, quia frustra poneretur ulla alia formalitas distincta ab ipsa Essentia ad fundandam illam negationem, ergo. Confirmatur, natura composita habet esse talis sine ulla formalitate superaddita, ergo & simplex. Et si iterum quæras, quomodo simpliciter possit dici modus intrinsecus Essentia Divina, si non sit formaliter positiva distincta ab ipsa? Respondent quod dicatur modus intrinsecus, quatenus dicit negationem formaliter, quæ sequitur ex intrinseca ratione Essentia Divina, aut etiam quatenus ipsamet particularis ratio Essentia Divina, cum sit talis nature, ut exigit talem negationem, possit vocari modus ipsiusmet essentia modo prædicto quæstione præcedente, quia est conditio, aut modus Essentia Divina, quod necessarii habeat talem negationem annexam. Sed quia hæc res est magis curiosa, quam utilis, pro resolutione Quæstionis Adverte, quod licet dantur plures compositiones, ut est compositio Physica tam essentialis, quam integralis & accidentalis, & Metaphysica ex diversis formalitatibus, quarum una habet rationem actus, altera potentia, ita etiam dantur plures simplicitates opposita illis compositionibus, nam quod Physicè non componitur dicitur Physicè simplex, quamvis habeat Metaphysicam compositionem, & quod Metaphysicè non componitur erit Metaphysicè simplex, quo notato

Dico: Deus est summe simplex, id est, carens omni compositione involveme imperfectionem. Est de fide definita in Conc. Lateran. sub Innocentio III. cap. Firmiter, ubi dicitur tres Personas Divinas esse unam Essentiam, substantiam, seu Naturam omnino simplicem.

Probatur primo Authoritate Sanctorum Patrum, Augustini lib. 3. Confess. cap. 6. Deo simpliciter quidquam non reperitur; & lib. 11. Civit. cap. 10. Iam Deum simplex dicitur, quoniam quod habet, hoc est, excepto, quod relative quæq; persona ad alteram dicitur: Propter hoc itaq; natura dicitur simplex, cui non sit aliquid habere, quod vel possit amittere, vel aliud sit habere, aliud quod habet. Secundum hoc ergo illa dicuntur simplicia, quæ principaliter, vereq; Divina sunt, quod non aliud est in eis qualitas, aliud substantia, nec aliorum participatione vel Divina, vel sapientia

IV.
D. Bernardus
de simplicitate
Dei probata

sapientia, vel beata sunt. Sanctissimus & Lactantius Bernardus per totum lib. 5. de consideratione & serm. 80. in Cant. nihil magis inculcat, quam summam ejus simplicitatem, & quia dignum est & justum tanti Viri zelum in defendenda simplicitate emulari, hinc textum ejus & doctrinam paulo fusius citare & adducere volui, itaque cap. 7. cit. lib. Conf. sic disputat: *Mihi vero non deest, quod cogitem melius ejusmodi Deo tuo. Quæris quid? Mera simplicitas. Verò iudicio, natura simplex multiplici antefertur. Scio, quod ad hæc respondere solent. Non multa inquirunt, sed unam tantum divinitatem, quæ omnia illa sunt, Deus ut sic conferre asserimus. Asseritur ergo est non multiplicem, duplicem Deum, & non ad meum simplex pervenisti, neq. ad id, quo melius cogitari non potest. Tam non est simplex, quod vel uni fuerit obnoxium formæ, quam nec virgo, vel uni cognita virgo. Securum loquor, ne ut quidem, qui vel duplex est, erit meus. Habeo enim meliorem. Ego, quod hunc numero & multiplici anteponeam, sed planè pro simplici spero. Meus Deus ipse Catholicè est. Tam non habet hoc est illud, quam non hæc & illa, est qui est, & non quæ est. Purum, simplex, integer, perfectum, constans sibi, nihil de temporibus, nihil de locis, nihil de rebus trahens in se, nihil ex se deponens in eis, non habens quod ad numerum dividat, non quæ colligat ad unum. Unum quippe est, sed non unitum. Non partibus constat, ut corpus; Non affectibus distat, ut anima; Non formis subsistat, ut omne quod factum est; Sed neq. forma, ut istius visum est. Et post paululum: Non est compositus Deus, merum simplex est. Et ut liquido noveris, quid simplex dicam, idem quod unum. Tam simplex Deus, quam unum est. Est autem unum, & quomodo aliud nihil, si dici possit, misistimus est. Unus est sol, quod non sit alter: Una luna, quod æquè altera non sit. Atq. id quidem Deus, sed plus, quid plus? Unus est etiam sibi. Et hoc vult tibi declarari? Idem est semper, & uno modo. Non sic unum sol, non sic una luna, clamat ut ergo, non esse seipsum sibi. Ille motibus, illa & defectibus suis. Deus autem non modo unum sibi, & in se unum est. Nihil in se, nisi se habet. Non ex tempore alterationem habet, non in substantia alteritatem. Hinc de Eo Boetius. Hoc vere unum, in quo nullus est numerus, nullum in eo aliud præter id, quod est. Neq. enim subiectum fieri potest, forma enim est. Comparat hinc unum omne quod unum dici potest, & unum non erit. Et quia unitas simplicitatis ratio est, omnibus illis locis confirmari potest, ubi Sanctus Patriarcha meram unitatem tribuit, qui plura loca petit, quærit, & inveniet copiosissimè.*

V. Probatur secundo: Omnis perfectio Deo tribuenda est, nisi contrarium ex aliquo capite constet, sed esse omnino simplicem est magna perfectio, ergo: Major est evidens, aliàs Deus non esset omnimodè perfectus; probatur minor, autoritate S. S. P. P. August. lib. 11. de quantitate animæ dicentis, *Præponendum est, quod omnino dividi non potest, & omni compositione caret, & Anselmi 17. Monologii, omne inquit, simplex, quæ simplex, perfectum est composito, ergo.*

VI. Probatur tertio: Discutendo per omnia genera compositionum, & primò quòd non componatur ex partibus Phisicis sive essentialibus, sive integralibus, aut accidentalibus;

quia si includeret omnes partes realiter distinctas, una posset separari ab altera, & sic posset non esse Deus. Deinde partes illas necessariò dependerent ab aliqua causa illas conjungente, seu uniente, & sic non esset causa prima, & consequenter nec Deus, ergo. Quòd verò non componatur ex essentia & existentia illi non necessariò conveniente, aut ex natura singulari & subsistentia, quæ esset complementum, sine quo talis natura esset imperfecta, patet, quia Deus necessariò existit, & natura ipsius est infinite perfecta realiter in omni genere perfectionis competitibilis ipsi, & sic nullo modo dependet ab aliqua causa extrinseca, sed quod sic non dependet, non componitur compositione dicente imperfectionem, ergo.

QUESTIO VI.

De immutabilitate Dei.

Quod dixi de simplicitate DEI quantum ad hoc, quòd sit aliquid absolutum, ad quod sequitur negatio compositionis, sic in proposito dico immutabilitatem DEI esse aliquid absolutum, ad quod sequitur negatio mutabilitatis. Esse enim immutabile simpliciter aliud non est, quam esse ex natura sua incapax omni omnino mutationis realis, & sic sub hoc generali attributo immutabilitatis, quod omnia in universum genera mutationum à Deo remouet, comprehenduntur omnes speciales mutationes sub illa contentæ, ut esse impassibilem, inalterabilem, incorruptibilem, ac denique habere totum suum esse inamissibile, & in hac stricta acceptione sic describi potest aliquid immutabile, esse id, quod non potest de novo acquirere, vel perdere aliquid esse reale, seu totale, seu partiale, substantiale, seu accidentale, absolutum, seu respectivum. Hoc præmissis

Dico I. Deus est immutabilis subjective, respectivè ad quascunq. formas reales. Hæc est de fide definita in Lateran. cap. Firmiter, ubi expressè habetur, quòd Deus sit immutabilis, & colligitur ex Script. Malach. 3. Ego sum Deus, & non mutator. Num. 23. Non est Deus quasi homo, ut mutetur, nec ut sicut homo, ut mutetur, Jacobi 1. Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudo obambratio. Proverb. 19. Multæ cogitationes in corde viri, voluntas autem Domini in æternum manet.

Probatur Conclusio etiam autoritate S. Augustini serm. 17. diversorum cap. 3. ubi ait: *Qui est, qui misit me ad vos. Quid est hoc? o Deus, o Domine noster qui vocaris? Est, vocor, dixit; Quid est; est vocor: Quia manes in æternum, quia mutari non possum. Ea enim quæ mutantur non sunt, quia non permanent. Quod enim est, manet. Quod autem mutatur, fuit aliquid, & aliquid erit; & tamen est, quia mutabile est. Ergo incommutabilitas DEI isto vocabulo se dignata est intimare, Ego sum qui sum. Et conc. 2. Pfall. 101. Ego sum. Qui? Qui sum. Hoc est nomen tuum, hoc est totum, quod vocaris. Non esset tibi nomen ipsum esse, nisi quidquid est aliud tibi comparatum, inveniretur non esse verè. Ad illud tam magnum Est, hoc*

I.
Quod dictum est de simplicitate dico etiam de immutabilitate.

II.
Deus est immutabilis ad formas.

III.
Autoritates Patrum adferuntur.

est quidquid est. *Quis apprehendat illud esse? Quis ejus particeps fiat? Quis ambelet? Quis aspires? Quis ibi se esse posse presumat? Quomodo à carne & sanguine potest intelligi, ego sum qui sum? Imò lib. de morib. Manich. cap. II. docet id esse naturaliter demonstrabile, dicit namque, docet ratio, nec sane recondita, sed in promptu sita, & exposita omnium intellectui, sed invicta, & ed invictior quod eam nemo ignorare permittitur, Deum esse incorruptibilem, incommutabilem, inviolabilem, in quem nulla indigentia, nulla imbecillitas, nulla miseria cadere potest. Divi Bernardi serm. 81. in Cant. ubi sic de Dei immortalitate discurre: Nam in tantum superexcellit immortalitas Deitatis, ut Apostolus dicat Deo: Qui solus habet immortalitatem. Quod ego reor pro eo dictum, quòd solus sit naturam incommutabilem Deus, qui ait: Ego Dominus & non mutator. Vera namque, & integra immortalitas tam non recipit mutationem, quam nec finem, quòd omnis mutatio quaedam mortis imitatio sit: Omne etenim quòd mutatur, dum de uno ad aliud transit: Esse, quòd modo necesse est moriatur quòd est, ubi esse incipiat quòd non est. Quòd si tot mortes quot mutationes, ubi immortalitas? Et huic vanitati subjecta est ipsa creatura non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe. At tamen immortalis anima est: quoniam cum ipsa sibi vita sit, sicut non est quo cadat à se, sic non est quo cadat à vita. Verum cum conflet suis affectibus mutari eam, agnoscat ita se Deo in immortalitate similem, ut sciat sibi deesse non modicam immortalitatis partem, soli cedens, absolutam perfectamque immortalitatem, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.*

IV.

Ratio probans immutabilitatem veram.

Probatur Conclusio secundò

Ratione Metaphysicà desumpta ex Doctore: ex summa simplicitate, infinitate, necessitate essendi, &c. sic, si Deus est ens necesse esse, non potest transire ab esse ad non esse, & e contra, si immensus, ad locum mutari non potest, si denique summè simplex & infinitus, nullam potest accipere aut perdere formam, sed non potest mutari nisi aliquo ex his modis, ergò est immutabilis.

Confirmatur, quòd mutatur ideo

mutatur, ut acquirat aliquam perfectionem si mutatio perfectiva sit, vel si amissiva perfectionis est, ideo contingit, quia non est cum summa perfectione, sed enti simpliciter infinitæ perfectionis repugnat amittere perfectionem, aut acquirere, ergò.

V.

Non tamen ad denominationes.

Dico 2. Deus non est immutabilis ad denominationes sic, quin plures possit habere quas antea non habuit, & perdere quas habuit. Hæc est Pontii & in re communis. Probatur, Deus aliquando dat gratiam & aliquando non, sæpius concurrat ad aliquem effectum, ad quem antea non concurrat, conservat hominem dum vivit, non conservat post mortem, sed hæc sunt denominationes, &c. ergò.

VI.

Dices: Talis mutabilitas arguit imperfectionem in Deo. Contra per talem mutabilitatem colligimus, quòd habeat virtutem productivam creaturarum & providentiam, quæ eas dirigat in suos fines, ergò arguunt potius perfectionem quam imperfectionem. Sed contra I. conclusionem sic

Arguitur: Deus in agendo ad extra est

liberrimus tam quòd ad exercitium, quam quòd ad specificationem, sed hæc libertas consistit in posse elicere, vel non elicere actum volendi, aut nolendi circa quocumque objectum ad extra, ergò potest Deus tales actus recipere, & eis carere, & consequenter erit capax mutationis ad formam absolutam, & ejus privationem. Hæc difficultate prellus Cajet. 1. p. q. 19. a. 2. 3. ingenue fatetur voluntatem divinam potuisse ab æterno carere aliquo actu absoluto libero, quem defectò habet: Hæc quidem evasio in re difficili est directè incidere in Scyllam cupienti vitare Charybdim, ut videre est apud Smising tract. 2. Disp. 3. n. 17. & Suarez disp. 30. Metaph. Sect. 9. & alios omnes Receptorum qui gravissimè censurant Cajetanum in hoc puncto, & merito, nam illa perfectio voluntaria quæ ab æterno potuit deesse voluntati divinæ, ut vult Cajet. vel est aliquid distinctum realiter à voluntate divina, ejusque actus necessarius ad intrā, vel est realiter idem voluntati, & sola ratione ab ea distinctum; primum saltem fide dici non potest, quia in divinis nulla datur distinctio realis nisi inter personas: secundum dicitur, ergò tam inseparabilis est illa perfectio voluntaria à divina voluntate, quam inseparabilis est ipse actus necessarius ad intrā, & consequenter nulla est evasio vel necessaria, vel voluntaria in Deo, quæ per ullam potentiam sibi unquam deesse potuit in ullo sensu, & sic inutilis est evasio Cajetani. Casp. Aureolus, &c. aliter & aliter respondent, optimè tamen omnium nodum difficultatis solvit Doctor 1. d. 39. q. un. n. 21. §. juxta prædicta, in hunc modum: *Voluntas divina non est in se differens ad diversos actus volendi, quia hoc in mea voluntate non erat sine imperfectione. Et paulò post: Remanes ergò libertas illa, quæ est perfectiva & sine imperfectione, ad opposita objecta scilicet, ita quòd sic ut voluntas nostra potest diversos voluntati tendere in diversa volubilia, ita illa, scilicet divina, voluntas potest unica simplicissima voluntate illimitata tendere in quocumque volubilia. Quòd postquam probavit ac declaravit, subiungit: Ita igitur libertas ponitur in voluntate divina per se primo, & in quantum est postea operativa, licet ipsa non sit productiva, nec receptiva voluntati sui. & tamen potest in ea salvari aliqua voluntas etiam in quantum productiva est, licet enim productio in se existente non necessariò comitatur operationem ejus, quæ operatio est in eternitate, & productio esse existente est in tempore, tamen operationem ejus necessariò comitatur in esse volito. Et infra n. 22. *Voluntas divina in quantum ipsa est sub voluntate est prior voluntati tali, id est libera, & ita tendit in illud objectum contingenter quòd in eodem instanti potest tendere in oppositum objectum. Est itaque secundum Doctorem & veritatem unicus tantum in voluntate divina, & simplicissimus actus improdudus secundum suum esse absolutum necessariò & inseparabiliter inexistens (cum hoc tamen voluntarius & liber libertate essentiali) quòd propter sui imitationem ab æterno Deus sese amat & vult, & simul vult omne aliud volubile, cum hac tamen differentia, quòd ad Deum & ad alia ad intrā summè necessariò, ad res vero quòd extrā ita libere tendit & terminatur, ut potest**

tuerit non terminari, vel ad oppositum terminari. Libertas ergo DEI ad extrâ consistit in libera tendentia istius unici & simplicissimi actûs suæ voluntatis in opposita objecta, quæ libera tendentia ac terminatio, cum nihil intrinsecum addat voluntati divinæ, aut ejus actui, hinc per hoc, quod potuerit ab aeterno ipsi adesse, vel abesse, non arguit in Deo ullam mutabilitatem Physicam vel subjectivam. Unde in forma ad argumentum, concedo majorem, in sensu jam explicato, & negando minorem, quia libertas Dei ad extrâ consistit in eo, quod potuerit ab aeterno actus ille divinæ voluntatis in se unicus & summè necessarius liberè terminari, vel non terminari ad objecta creata, unde nego consequens, quæ non sequitur, quia tantum inferri potest, quod Deus potuerit non habere aliquam terminationem & tendentiam quam defecto habet, sed nil contra nos.

QUÆSTIO VII.

De Aternitate Dei.

I.

Aternum diversimodè accipitur.

Adverte diversimodè aliquid dici a-

ternum, primò accipiendo ly aternum pro eo quod longo spatio durat, estò initium & finem habeat, sic accipitur Gen. 17. Dabo tibi & semini tuo omnem terram Chanaan in possessionem aternam, id est longo tempore possidendam. Secundò pro antiquitate sic Gen. 49. Messias vocatur desiderium collum aternorum, id est antiquorum Patrum. Tertio pro eo, quod habet initium, sed caret fine, quo sensu beatitudo dicitur vita aterna. Quarto potest accipi pro eo, quod caret principio & fine secundum durationem, non tantum secundum dependentiam, quo sensu si Angelus esset ab aeterno productus, & conservaretur in aeternum, esset aternus. Quintò denique accipitur ly aternum pro eo, quod nec actû, nec aptitudine habet principium, aut finem, seu quod à se ipso habet esse absque principio, & sine fine dependentia ab ullo alio, & in hac acceptione nobis hic de aternitate est sermo, Boëtius lib. 5. de consol. prof. 6. sic eam describit, quòd sit interminabilis vita tota simul & perfecta possessio, à qua non multum differt hæc Anselmi c. 24. Monol. dicentis: Aternitas est interminabilis vita tota simul & perfecte existens possessio. Quam descriptionem cum Doct. quodl. 6. art. 1. n. 15. explicant Theologi communiter sic: Per ly interminabilis intelligitur negatio inceptions & desitionis, in quo distinguitur ab ævo, quod est duratio permanentium: Dicitur vita, quia talis interminabilitas soli substantiæ viventi competit. Dicitur tota simul, ad significandum quòd non debeat esse possessio vitæ cum successione acquirendo nimirum partem post partem, in quo distinguitur à tempore quod est duratio successivorum; additur perfecta possessio, ut excludatur quæcunque dependentia ab extrinsecò proveniens, ubi possessio etiam rationem generis habet, quia in hoc convenit aternitas cum duratione creata; & licet hæc definitio bona sit clariùs conatur aternitatem explicare per aliam Pontius disp. 3. q. 4. scilicet quòd sit perfectio illa, à qua habet res aliqua sine dependentia

Descriptio Boethii.

ab alio, necessariò existere absq. principio & fine, secundum totam suam entitatem, hoc notatò

Dico: Deus est aternus. Est de fide in sæpè cit. cap. Firmiter, & colligitur ex Script. Psal. 89. A sæculo & usq. in sæculum tu es Deus, & 101. Tu autem idem ipse es, & anni tui non desicient. Ecles. 18. Qui vivit in aeternum creavit omnia simul. Probatür id ipsum Sanctorum Patrum Autoritate, S. Augustini lib. de natura boni cap. 1. Summum bonum, quo superius non est, Deus est, ac per hoc incommutabile bonum est, & ideo verè aternum. Et in 83. qq. 19. Quod incommutabile est, aternum est: Semper enim ejusmodi est. Quod autem commutabile est, tempori obnoxium est: Non enim semper ejusmodi est, & ideo aternum non rectè dicitur: quod enim mutatur, non manet, quod non manet, non est aternum. Aternum cum propriè dicitur neq. quidquam præteritum quasi transferri, neq. quidquam futurum, quasi nondum sit, sed quidquid est, tantummodo est. Bernardi serm. 31. in Cant. ubi de Dei aternitate & incommutabilitate sic loquitur: Tolle nempesuit & erit, unde jam transmutatio aut vicissitudinis obumbratio? At quicquid veniens ex eo quod fuit, non cessat tendere in id quod erit, transitum sane habet per est, sed omnino non est. Nam quomodo est, quod nunquam in eodem statu permanet? Solum proinde verè est, quod nec à fuit præciditur, nec ab erit expungitur: Sed solum atq. inexpugnabile remanet eo est, & manet, quod est. Nec fuit sane, tollit illi esse ab aeterno, nec erit esse in aeternum: Ac per hoc sibi vendicat verum esse, id est increabile, interminabile, invariabile. Et serm. 111. de diversis, perseverantiam ponit aternitatis Dei testimonium, ait enim: Imago siquidem aternitatis divinæ, perseverantia est conversationis nostræ, ut quomodo ipse est, ita & nos sumus in hoc sæculo, incommutabilitatem illam pro modulo possibilitatù nostræ imitantes.

III. Deus est aternus.

Ratio Metaphysica sumitur ex aliis attributis Dei negativis, nam quod necessariò est à nullo in suo esse dependens, ortum & interitum sui nec habet, nec habere potest, consequenter est aternum, sed Deus est talis, ergò. Ex hac Dei perfectione sequitur, quòd Deus debeat esse coexistens omni tempori, quod tamen sic non est intelligendum, quasi coexistere præterito, dum est præteritum, aut futuro, dum est futurum, quia hæc tempora ut talia non existunt realiter & consequenter Deus illis realiter coexistere nequit, sed in hoc sensu, quod nullum sit tempus præteritum, præsens, aut futurum, cui Deus non necessariò coexistere, coexistat, aut coexistet.

Ratione præbatur aternitas.

Dices: Hoc esse contra SS. PP. qui in variis locis dicunt respectivè ad aternitatem nihil esse præteritum, aut futurum, sed omnia esse præsentia Deo, sic loquitur Augustinus 5. de Trinit. 16. Apud Deum, inquit, nec præterita transferunt, & futura jam facta sunt, & cap. 12. Apud Deum præterita & futura sunt, ergò. Respondeo S. Augustinum aliosque Patres tantum velle, quòd Deus ratione suæ infinitæ scientiæ habeat omnia futura & præterita sibi objectivè præsentia, cognoscendo nimirum tant perfectè, quæ facta sunt & quæ futura, ac si omnia essent realiter existentia, & hoc modo S. Augustinus se ipsum explicat 5. de Trinitate

III. Quomodo ad aternitatem nihil est præteritum, sed omnia sunt præsentia.

tate 16. 17. ubi dum dicit, præterita apud Deum non præteritæ nec futura expectari subdit: *Sed omnia præsentia cogitantur*, per hoc significans se locutum de non præteritione & futuritione objectiva tantum, non de reali & entitativa.

QUÆSTIO VIII.

De Immensitate Dei.

Quamvis immensum ex primaria sui in-

I.
Immensum ex primaria sui institutione quid significat.

stitutione idem sit, ac aliquid non habens mensuram seu limitem, quo sensu convenit eum infinitatē, & Deus dicitur habere immensam bonitatem, sapientiam, &c. tamen, prout hic de ea agitur tanquam de attributo, seu modo intrinseco aliquid distincto ab aliis attributis Dei, describi potest; quod immensitas sit perfectio illa Dei, secundum quam habet, esse seu natus est esse præsens necessariò quoad suam substantiam omnibus rebus, seu secundum quam convenit Deo esse ubique. Ubi adverte differentiam immensitatis Dei & ubiquitatis in hoc consistere, quod ubiquitas sit præsentia quam Deus necessariò habet ad res omnes actualiter existentes, Immensitas verò est aptitudinalis præsentia secundum quam natus est Deus esse præsens intimè, & sic se habet respectu ubiquitatis tanquam actus primus respectu actus secundi, & in utroque sensu queritur an Deus sit ubique, seu immensus. Judæorum Rabbi, teste Hieron. in illud Isaia 66. *Cælum sedes mea*, credebant Deum residere in solo templo Hierosolymitano; Antromophitæ heretici, qui Deum corporeum putabant, illum determinato circumscripto loco detinebant; Manichæi suo bono Deo lucem, malo tenebras pro residentia deputabant: Author libri ad Alexandrum M. de mundo, quem propterea aliqui Aristotelis esse negant, Deum in solo Cælo residere docet, quem errorem secutus est Augustinus Eugubinus vir alioquin Doctus, & Catholicissimus, nam in Psal. 138. *Si ascendero in Cælum, &c. ait Deum, quoad solam substantiam in solo esse Cælo, licet quoad potentiam sit in rebus omnibus, fundans se in ratione illa Manichæorum, si nimirum ubique quo ad substantiam esset, contaminaretur à vilissimis hisce rebus sublunaribus, sed erravit.* Unde

II.
Deus est immensus.

Dico, Deum esse immensum. Ità cap. firmiter, his verbis: *Firmiter credimus, quod unus solus est verus Deus aternus, immensus, &c.* Et habetur passim in Scriptura Baruch 3, *Magnus est, & non habet finem, excelsus & immensus, Jerem. 23. Cælum & terram ego impleo. Sap. 1. Spiritus Domini replevit orbem terrarum. Psal. 138. Si ascendero in Cælum, &c.*

III.

Dices: Ex his locis quidem haberi, quod Deus sit ubique sed non quod sit ubique necessariò. Contra si non esset necessariò ubique, frustra esset ubique, sed est secundum Scripturam ubique, & non frustra, ergò necessariò.

IV.
Authoritates Patrum.

Probatur Conclusio secundo
Ex communi consensu S. S. P. P. quos citat Smiling hic disp. 5. n. 14. mihi verò sufficiat S.

Augustini Authoritas, qui in Psalmum 138 sic ait: *Qui potest fugere in mundo ab illo spiritu, quo plenus est mundus? quis est locus receptus spirituum Dei? Veritè se huc atque illuc quasi quærens locum fugæ suæ. Tandem cognovisti male fugiisse nullo pacto te posse longè fieri ab eo, a quo longinquæ voluisti, ecce ille ubique est. Et 7. Civit. 30. ait: Deum implere omnia præsentè potentia non abstante naturâ. Et lib. 3. symb. cap. 7. dicens: Hic est enim esse Deum, ubique esse totum. Non per diversa tempora vel loca dicimus ubique esse totum, ut modò ibi totus sit, & alio tempore alibi totus, sed in semper ubique sit totus. Et serm. 102. divers. cap. 13. *Ubiq. totus Deus: Non alibi dimidiatus, & alibi alio dimidio constitutus, sed ubiq. totus. Implet Cælum & terram, sed totus est in Cælo, totus in terra. Quando totus in terra est, Cælum non deserit, sed cum Cælum implet, à terra non recedit. Cui addo melliflum Doctorem, qui serm. 6. de dicat. Eccl. sic loquitur: Quomodo enim tantum Patriarcha nescire potuerat, quòd non esset locus, ubi non esset Deus? Sed fortè aliud esse miratus est ubi ait: Verè Dominus est in loco isto. Ibi verè est, & verè Dominus est, ubi in ejus nomine Angeli simul & homines congregantur. Licet enim in omni loco sit, qui nullo clauditur loco, signanter tamen dicimus: Pater noster qui es in Cælo: quòd aliter illis, & proprio quodam modo præsentem se exhibeat, non quidem ipse diversus, sed diversa distinguens. Est ergò in omni loco omnia univèrsaliter continens, omniaq. disponens; sed longè tamen aliter atque aliter. Apud homines malos est præstolans, atq. dissimulans: apud electos homines operans & servans: apud superos patens & cubans: Apud inferos arguens & damnans. Et serm. 1. in Psal. 90. Licet enim ubique esse non dubitetur, sic tamen in Cælo est, ut ad ejus comparationem nec esse videatur in terra. Propter quod & orantes dicimus: Pater noster qui es in Cælo. Item lib. 5. de confid. cap. 13. hæc habet: *Quid igitur est Deus? Longitudo inquam. Quid ipsa? Eternitas. Hæc tam longæ, ut non habeat terminum non magis loci, quam temporis. Denique lib. 5. de confid. cap. 6. ait: Quia sine Deo locus? incomprehensibilis est Deus: sed non parum apprehendisti, si hoc tibi de eo compertum est, quòd nunquam sit, qui non clauditur loco, & nusquam non sit, qui non excluditur loco. In assignanda ratione Metaphysica hujus Catholice veritatis variant inter se Theologi. D. Thomas 1. p. q. 8. cum suis probat conclusionem ex eo, quòd Deus ubique operetur producendo & conservando creaturas omnes, quòd non faceret nec facere posset, nisi esset ubique, sed hæc ratio non probat. Quia ut suppono ex Physica, potest dari actio indistans in rebus creatis etiam, ergò licet Deus operetur ubique producendo & conservando res creatas omnes, adhuc tamen poterit in determinato tantum esse loco. Confirmatur licet creatura operari non posset nisi esset ubique præsens, tamen hoc oriretur, vel quia est limitata virtutis, vel quia videmus experientia, quòd in operatione sua dependeat à præsentia actuali ad locum, seu ad rem, in quam operatur, sed Deus non est limitata virtutis, nec experientia habita in creaturis concludit de Deo, alias sicut constat experientia, quòd independentèr à subjecto creatura non agat, ita nec Deus agere posset, ergò.***

Conclu-

VI.

Propria ratio Dei immensitatis.

Conclusio communiter probatur ab

aliis ex immutabilitate & illimitatione Dei sic: Deus est immutabilis; ergo est immensus, probatur consequentia: Quia si Deus non esset immensus posset esse distans ab aliqua Creatura, à qua postea posset esse indistans, sed sic mutaretur; ergo si Deus est immutabilis, & immensus erit.

Secundò probatur sic ex infinitate:

Omnis perfectio Divina debet esse infinita & illimitata, aliàs Deus non esset infinitus & illimitatus in tota latitudine essendi, sed si non esset ubique immensitas, quæ est perfectio, illà ratione, cuius aptus est coexistere necessariò infinito spatio, ad certum limitaretur spatium seu locum; ergo non esset infinita & illimitata, nec consequenter Deus esset sic infinite perfectus actualiter. Confirmatur, posse esse ubique, est perfectio sine imperfectione, ergo. Sed certæ hæc etiam rationes non convincunt, quia quamvis esset perfectio in Deo posse esse ubique, & illa perfectio debeat esse infinita, tamen non sequitur ex hoc, quòd sit ubique, quia ad infinitatem illius perfectionis sufficit, quòd Deus possit se ponere ubique, licet in solo resideret cælo, nam sicut ex infinitate omnipotentia Dei non sequitur, quòd producat infinita, sed sufficit quòd possit producere, ita ex perfectione illa immensitatis Divina non sequitur, quòd Deus se actu ponat ubique, sed sufficit, quòd sic se possit ponere dependenter à sua libera voluntate. Confirmatur, quamvis esse ubique non dicat imperfectionem, tamen certum est quod non dicat perfectiorem necessariam Deo simpliciter, tum quia Deus non erat ubique ab æterno, quare si esset perfectio ipsius, posset dici, quòd non est nisi perfectio libera, & consequenter quòd possit carere illa non solum absolute, quatenus eam non haberet, casu quo nullæ essent Creaturæ quibus esset præsens, sicut nec ab æterno fuerunt, sed etiam ex suppositione, quòd Creaturæ sint productæ, quibus posset esse præsens si vellet.

Et rationes non convincunt.

VII.

Non mutaretur si de novo fieret præsens.

Dices: Si posset esse locus, cui Deus non esset actualiter præsens, movendo se ad illum locum mutaretur, sed hoc implicat, ergo. Respondedo, quòd sicut de factò propter ubiquitatem nil reale positivum ponimus in Deo, sed solum negationem indistantiæ & respectum rationis coexistentiæ ad locum, ita per non ubiquitatem ejus, aut per hoc, quòd de novo inciperet esse præsens alicui loco nullà entitate reali positiva, multo minus perfectione aliqua privaretur adeoque nec mutaretur plùs quam mutatur nunc, quoties terminat aliquem respectum novum realem alicujus Creaturæ ad ipsum.

VIII.

Ratio Pontii quæ probat immensitatem.

Pontius noster hinc q. 8. n. 3. probat ubiquitatem Dei hæc ratione: Deus deberet esse præsens necessariò uni Creaturæ, si illa sola existeret, verbi gratia Angelo; ergo debet esse præsens necessariò omnibus Creaturis existentibus, consequentia patet à paritate rationis; probatur antecedens: Primò, quia non potest esse distans ab illa Creatura; ergo debet ipsi esse præsens. Secundò, si non esset ipsi neces-

F. Amadis Hermann Metaphysica.

sariò præsens, posset se illi præsentem facere, aliàs non posset se illi intuitivè ostendere, in tali casu vel faceret se illi præsentem se ipso, vel mediante aliquo respectu, cuius natura esset Deum præsentem facere Angelo, si primum, haberet intentum; si secundum, contra est, quia ille modus superadditus esset superfluus; ergo illæ entitates Dei nimirum & Angeli sunt sibi substantialiter necessariò præsentibus sine ullo superaddito. Confirmatur, quia nil impedit quòd minus dicatur, quòd Deus sit se ipso præsens omnibus Creaturis, & quidem nobis defacto; ergo cum Scriptura & P. P. hoc doceant, sic & non aliter est sentiendum. Verùm nec hæc etiam ratio convincit evidenter, ut facile esset ostendere rectè intuiti illam. Unde concludo cum Doctore in reportatis d. 37. in solutione primæ questionis, ubi ait nec à priori nec à posteriori, secluso lumine fidei, hanc veritatem demonstrari posse, Rationes tamen adductæ spernendæ non sunt, nisi quis habeat meliores. Cæterum contra Conclusionem nil occurrit singulare, nisi quòd videatur Deum dedecere permiscuè esse in omnibus quantumcunq; vilibus locis, neque sic eorum sordibus, ut Evgubinus inquit, coinquinaretur, aut eorum variis mutationibus perturbaretur, sed hæc frivola sunt, quia ex tali præsentia nec coinquinari, nec mutari potest, imò talis præsentia maximè commendat ejus Immensitatem & Majestatem, ergo.

Quæres: Quid ergo significatur per illud quòd communiter dicitur Deum esse præsentem rebus omnibus per Essentiam, Præsentiam & Potentiam? R. omisis aliorum variis dicendi modis, Deum esse præsentem rebus omnibus per essentiam, quatenus ipse est realiter indistans, quoad suam substantiam ab omnibus rebus, per præsentiam quatenus intimè cognoscit res omnes earumq; naturas, per potentiam deniq; quatenus ubiq; operatur producendo, conservando vel destruendo res omnes, si vellet &c.

IX.

Explicatur Præsentia per Essentiam & Potentiam.

QUÆSTIO IX.

De Invisibilitate Dei.

Adverte me hic per Visionem Intelli-

gere actum sive intellectus, sive oculi, quo percipiatur Deus clarè & distinctè, ut in se est, ut ipsa experientia actus nempe cognoscatur, vel appareat ipsam existere absque ullo discursu vel ita, ut non percipiatur per species emendicatas ab aliis rebus, aut mediante ullo discursu, sicut defacto intelligitur à credentibus & cognoscentibus per demonstrativos, ac probabiles discursus, qua in re

DICO I. Deum nequit videri naturaliter ab

Intellectu, aut oculo corporeo. Hæc est communis cum D. 4. d. 49. q. 4. s. In ista questione D. Thoma &c. Et definita quo ad intellectum in Clementina ad nostrum contra Bequardos & Bequinos, ubi refertur qualiter ipsi docuerunt quamlibet intellectualem naturam in se ipsa esse naturaliter beatam, & animam non indigere lumine gloriæ ad videndum Deum, eoque beatè fruendum.

II.

Nequit naturaliter videri.

FFFFF

Proba:

Probatur Conclusio primò
ex Scriptura 1. Tim. 1. Regi seculorum, immortalis & invisibilis, ad Rom. 1. Invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, Joan. 1. Deum nemo unquam vidit Unigenitus &c. Exodi 33. Faciem meam videre non poteris, id est visu corporali, ut sentit Ambrosius Serm. 8. in Pl. 118.

III.

Probatur secundò ex S. Bernardo, nam imprimis Serm. 41. de diversis, id fusè describit & attestatur sic: *Quia quamdiu sumus in corpore, peregrinamur à Domino, longè sumus à facie Dei, à vultu gloriæ, à contemplatione Majestatis, nisi quia plerumq; misericors & miserator Dominus illuminat vultum suum super nos. Hoc autem fit, cum remota à nube illa, quæ opposita erat, ne transiret oratio, accedimus ad illum & illuminamur, revelat à facie gloriæ Dei speculantes. Non autem ita proprie revelat à facie accipiamus, cum videamus adhuc per speculum & in enigmate & carcerati corpore teneamur. Revelat à deo quantum ad caliginem corporum. Unde spiritus iste creatus aliquando ad Creatorem spirituum emergit, & adherens ei unus cum eo spiritus efficitur. Nullius autem momenti est ista contemplatio: quia spiritus clausis corpore circumdatus, frequenter carnis contagione reliditur, & supra Creaturam constitutus, infra quæq; vilissima protinus reperitur. Sed & Creator spiritus, cujus magna sunt opera, exquisita in omnes voluntates ejus, modo accedit nescientibus nobis, modo ignorantibus nobis recedit; quia nescimus unde veniat, aut quò vadat. Et plerumq; quanto frequentius queritur, tanto velocius elongatur; juxta quod & ipse loquitur sponsa: Averte oculos tuos à me, quia ipsi me avolare fecerunt. Contingit etiam, ut cum non queritur, veniat, cum queritur, fugiat, sicut sponsa se in Cantico multipliciter ostendit quæsisse & non invenisse. Non est autem vultus iste, vultus gloriæ Domini invenisse, quæ est super Cherubim, quia Universalitati Angelorum purissimus & clarissimus exhibetur; nobis verò speculatoris & umbratilibus adumbratur imaginibus. Item Serm. 61. in Cantica, ubi hæc habet: Ibo mihi ad illa sic referta cellaria, atq; ad admonitionem Prophetæ relinquam civitates, & habitabo in petra, ero quasi columba nidificans in summo orè foraminis, ut cum Moyse positus in foramine petra, transeunte Domino merear saltem posteriora ejus prospicere. Nam faciem stantis, id est, incommutabilis claritatem quis videat, nisi qui introduci jam meruit non in sancta, sed in sancta sanctorum? Nec vilis tamen aut contemnenda posteriorum contemplatio.*

IV.

Probatur tertio: Tum quia dantur actus fidei, spei & Charitatis supernaturalis; ergò & Visionis, & amoris beatifici, tum deniq; Visio beata, quæ est intuitiva est supernaturalis in substantia, ut postea probabo.

Probatur etiam secunda pars:

Quia si Intellectus, qui est magis proportionata potentia ad videndum Deum, utpotè qui est spiritualis, & naturaliter conceptum habere potest communem Deo & Creaturis & aliqualem ipsius Dei notitiam, naturaliter illum intuitive videre non potest, multò minùs oculus, aut alia potentia materialis poterit.

Ratio D. Thomæ allata refellit.

Conclusionem hanc naturali ratione probare non est tam facilè, D. Thomas 1. p. q. 12, a. 4. hæc adducit rationem, quando mo-

do essendi alicujus rei cognitæ excedit modum naturæ cognoscentis, cognitio debet esse supernaturalis, seu supra naturam & modus essendi Naturæ Divinæ excedit modum naturæ intellectualis creatæ, ergò: prob. maj. quia debet esse proportio inter cognoscentem & cognitum naturaliter in modo essendi, quòd si cognitum excedat in modo essendi cognoscentem non poterit naturaliter cognoscere. Doctor noster in 1. d. 3. q. 3. §. Congruentia & in 4. d. 49. q. 1. §. Respondeo, & alibi sæpè multipliciter enervat hoc argumentum, ut videre est supra & merito quidem, quia in majori manifestè petitur principium. Deinde si quid valeret probare etiam, quòd nec ab intellectu creato elevato lumine gloriæ Deus possit videri, nam Deus in modo essendi excedit creaturam sic elevatam, sed hoc est hæreticum; prob. maj. improprio, quæ est inter Deum & Creaturam in modo essendi, consistit in hoc, quòd Deus sit infinitus, increatus, indefectibilis simplicissimus, abstractus ab omni materia, seu nullam habens potentialitatem, creatura verò quævis creata finita, defectibilis, immersa alicui materiæ, seu habens aliquam potentialitatem, seu componibilitatem, sed evidens est, quòd creaturæ etiam elevatæ per lumen gloriæ, & etiam ipsi lumini, sicut & cuicumque creaturæ hæc conveniant, ergò.

Dices: Diversitatem modi essendi Dei à

modo essendi creaturæ consistere in hoc, quòd Deus sit ordinis supernaturalis, creatura verò naturalis, sed non potest fieri, ut potentia inferioris ordinis, qualis est naturalis, possit videre naturaliter illud, quòd est ordinis supernaturalis, nisi elevetur ad ordinem superiorem, ut fieri possit per aliquod accidens supernaturalis. Contra cum dicis Deum esse ordinis supernaturalis, vel dicis quòd sit talis naturæ, quòd non possit intelligi, seu videri naturaliter & petis principium, nam qui diceret ipsum posse naturaliter videri, negaret ipsum esse ordinis supernaturalis in hoc sensu; si verò dicis quòd sit mensus, infinitus, increatus, purus actus &c. verum quidem dicis, sed nihil ad propositum, quia non probas, nec probare potes, quòd creatura elevari possit per aliquod accidens, aut alio illo modo ad ordinem supernaturalem in hoc sensu, ergò. Deinde probandum esset, cur Creatura non possit videre Deum, quamvis ordinis superioris ac supernaturalis esset. præsertim si ullo modo videri potest, quòd Confirmatur, quia Angelus superior habet modum perfectionem essendi quàm inferior, & tamen potest ab inferiori intelligi, ut est evidens; ergò quòd cognoscibile habeat modum essendi perfectionem & superiorem, non impedit, quatenus naturaliter possit cognosci ab habente imperfectiorem essendi modum. Lege Smising &c.

Alii probant Conclusionem per hoc, quia aliàs intellectus creatus possit naturaliter per venire ad impeccabilitatem, sed hoc est contra Concilia & P.P. ergò. Contra, si impeccabilitas haberet necessariam connexionem cum cognitione intuitiva, qui hæc concederet, naturaliter concederet & illam, unde queritur hic, unde id repugnaret, nec sufficit auctoritas P.P. pro responsione, licet sufficiat pro fide & Conclusionem Theologica. Deinde in principiis Doctoris

Doctoris non sequitur ex visione intuitiva praecise impeccabilitas videntis, unde negari potest sequela. Nominales probant conclusionem, quia visio intuitiva producit per creationem, ergo est supernaturalis; sed antecedens est falsum, quia parte negatur effectivus concursus intellectus ad visionem, & in eo etiam petitur principium; deinde consequentia est mala, quia anima rationalis creatur, & tamen non est supernaturalis in substantia. Alii ex infinitate probant invisibilem esse, sed directe petitur principium; quod negare conantur, quia dicunt inter finitum & infinitum nullam esse proportionem, sed contra, inter illa est talis proportio, quod illud quod est infinitum, si agat juxta rationem naturalis exigentiae creaturae, saepe debeat cum creatura concurrere ad producendos tales vel tales effectus, ergo similiter posset esse inter illa talis proportio ut illud quod est infinitum, debeat agere cum creatura ad sui visionem. Confirmatur, est talis proportio inter Deum infinitum & intellectum finitum elevatum lumine gloriae finito, quod debeat naturaliter concurrere ad visionem cum ipso producendam, ergo similiter posset habere proportionem cum ipso intellectu sine lumine non obstante finitate ad ipsam eandem visionem producendam.

VI. Ratio Doctoris quia non habet naturaliter omnia requisita ad visionem.

Doctor noster 4. d. 49. q. 11. & quodlibet 14. probat conclusionem hoc modo: Nulla potentia potest naturaliter habere aliquem actum, nisi possit naturaliter habere omnia principia requisita ad illum actum, sed intellectus non habet nec naturaliter habere potest omnia principia requisita ad visionem Dei intuitivam, ergo, major est certa, minor probatur, intellectus ipse non est causa adaequata illius visionis, quia nullam cognitionem producit sine mediato vel immediato concursu objecti, ergo requirit aliquam aliam concusam naturaliter, quae simul cum ipso sufficiat ad producendam visionem illam, sed ad hoc nulla potest sufficere causa, nisi Deus ipse, vel aliqua propria species ipsius, sed nec Deus, nec aliqua species talis potest sic esse naturaliter praesens intellectui, ut absque concursu aliquo supernaturali possit concurrere ad producendam visionem; ergo: prob. min. non potest nec Deus, nec species eius esse sic praesens absque volitione particulari, quae vellet speciem dare intellectui, aut concurrere cum illo sine specie, sed illa volitio est supernaturalis, ergo nec Deus, nec species eius potest esse praesens intellectui absque concursu supernaturali, major est certa, prob. min. tum quia volitio illa non coexistit connaturaliter ab intellectu creato; tum etiam quia spectat ad infinitam perfectionem Dei in ratione intelligibilitatis, ut ita excedat facultatem omnis creaturae, ut non possit ulli connaturaliter debere ipsius intuitiva visio, nec consequenter omnis concursus ad ejus productionem requisitus, sed volitio illa particularis Dei necessario requiritur ad illam visionem, ergo volitio, quae Deus vellet praestare intellectui speciem sufficientem ad visionem sui, aut concurrere cum illo sine specie ad visionem, non est connaturaliter debita intellectui, & consequenter est supernaturalis.

VII. Dices: Non spectat ad infinitam perfe-

ctionem Dei, ut ita excedat in intelligibilitate omnem creaturam, ut non debeatur visio intuitiva ipsius, quandoquidem debetur intellectui instructo lumine gloriae, ergo ratio ista nostra non est bona; Respondeo dist. ant. quando ipsemet dat aliquod auxilium naturale requisitum ad productionem visionis, concedo ant. quando non dat, nego. Itaque sicut est perfectionis in Deo non posse videri naturaliter ab ulla creatura, nisi conferatur principium supernaturale, ratione cujus exigit visionem, ita est perfectionis in illo posse cognitionem intuitivam videri aliquo modo, & consequenter est perfectionis in eo, quod possit communicare principia requisita ad illam visionem, & eum illa principia sint supernaturalia (alias naturaliter videri posset) non est inconveniens, quod iis suppositis possit connaturaliter videri, alias esset omnino invisibilis, quod esset absurdum. Hinc colligitur cur esset inconveniens, quod aliqua substantia finita exigeret connaturaliter visionem Dei, & non est inconveniens quod lumen gloriae illam exigit, quia si substantia exigeret illam, Deus esset naturaliter & absolute ac simpliciter visibilis, quod ex dictis patet esse falsum; si vero lumen exigit illam, seu quod intellectus illustratus lumine eam habere possit, id non sequitur, quia collatio ipsius luminis, sine quo non videretur Deus, nec exigeretur ab intellectu ejus visio, nec esset supernaturalis, unde absolute non posset dici, quod possit videri naturaliter, sed solum, quod possit videri naturaliter ex suppositione supernaturalis domini, quod non est inconveniens.

DICO 2. Non implicat de potentia absoluta Deum videri posse intuitivè ab intellectu conjuncto corpori mortali. Est communis. Patet exemplo Christi, qui juxta omnes ab initio conceptionis Deum vidit, deinde nulla est repugnantia nec ex parte mortalitatis corporis, nec parte dependentiae a sensibus, à quibus potest etiam intellectus divinitus in hac vita non dependere ipsaque dei visio intrinsece independens est.

VIII. Posset videri ab intellectu conjuncto corpori.

DICO 3. Probabilium est nullum in hac vita purum hominem (excepta B. V. de qua nullam habere volo mentionem) intuitivè Deum videri. Est communior, & ex P. P. eam tenent Evaristus Papa infra citandus, Dionysius, Irenaeus, Origenes, Nazianzenus, Gregorius, Hilarius, Chrylasmus, Epiphanius, Tertullianus, &c. citati à Smising, contra Ambrosium & Basilium, prob. ex Script. Joan. 6. Non quia Deum vidit quisquam nisi is, qui est à Deo. 1. Thim. 6. Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest. Exodi 33. Ipsi Moysi petenti Domini aspectum, ipse Dominus respondit; Non poteris faciem meam videre, non enim videbit me homo & vivet. Joan. 1. Deum nemo unquam vidit, Unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit nobis.

IX. Nemo defuit tamen videt.

Probatur id clarè ex mellifluis doctoris B. Bernardo serm. 2. Dominic. Psalm. ubi absolute docet Moysen faciem dei non vidisse, dicit enim: Porro qui adherent ei, contemplativi sunt, qui portant eum & onerantur eo: Ipsi sunt duri corde & parum devoti. Sed ecce omnes sunt in processione Domini: Et nemo ex ipsis faciem ejus videt. Nam qui praecedunt, occupati sunt in paranda

XX.

Esffff 2

paranda

paranda via, solliciti circa peccata & tentationes aliorum. Qui sequuntur, ipsi omnino faciem ejus videre non possunt: Sed sicut Moysi dictum est, posteriora ejus videat. Jumentum, cui insidet, nunquam ad videndum levat oculos: Sed primum est semper in terram. Qui verò adherent ipsi, aliquando videre possunt, sed raptim, & non continue, nec planè dum adhuc sunt in via. Attamen quantum ad alios, ipsi magis facie ad faciem vident: Juxta quod verè de Moysi scriptum est, quia ceteris quidem Prophetis per visiones & somnia, Moysi verò facie ad faciem loquebatur. Quantum ad plenam sanè visionem, nec ipse Moyses, dum viveret in hoc mundo, impetere potuit facie ipsius visionem: Quia sicut ipse ait, non videbit me homo & vivet. Non videbor, inquit, in hac vita: Non videbit quia faciem meam in hac vita, & in processione ista. Et scrm. 31. in Cantica universaliter docet SS. Patres Deum nunquam vidisse, sicuti est: En verba ejus: At talis visio non est vitæ presentis, sed in novissimis reservatur, his dumtaxat qui dicere possunt: Scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est. Et nunc quidem apparet, quibus vult, sed sicuti vult, non sicuti est. Non sapiens, non sanctus, non Prophetæ videre illum sicuti est, potest, aut potuit in corpore hoc mortali, poterit autem in immortalis, qui dignus habebitur. Alii procul dubio ille modus, quo quondam Patribus crebra illa atq; ambiciosa divina presentie familiaritas dignanter indulta est, quantum nec ipsi, sicuti est, sed sicut dignata est. Nec uno omnibus modo, sed ut ait Apostolus, multisarè multisq; modis: Cum ipse in se sit unus, dicente ipso ad Israel: Dominus Deus tuus Deus unus est. Et hæc demonstratio non quidem communis, sed tamen foris facta est, nimirum exhibitæ per imagines extrinsecus apparentes, seu voces sonantes.

XI.

Probatur illud ipsum ex Sancto Augustino, nam in Epist. 111. inquit: Me scripsisse non pœnitet, quia dixi istius corporis oculos nec videre Deum, nec esse visuros. Causam quippe adjuxi, cur hoc dixerim, ne scilicet Deus ipse corporeus esse credatur, & in loci spatio intervalloq; visibilis. Nihil enim videre aliter istius corporis oculus potest. Ideo me ergò dixisse illud non pœnitet, ne de ipso Deo tam impie sentiamus, ut eum non ubiq; totum, sed per localia spatia divisibilem existimemus. Talia quippe his oculis novimus. Istius namq; corporis oculos dixi non visuros Deum, hoc intuens quòd istius corporis oculi non possunt cernere nisi corpora. Quod repetit l. II. Trinit. cap. 11. & lib. I. cap. 6. dicens: Videri Trinitas humano visu nullo modo potest, sed eo visu videtur, quo jam qui vident, non homines, sed ultra homines sunt. Et lib. I. contr. Maximin. his verbis: Quantum attinet ad ipsam divinam substantiam, omnino est invisibilis. Nam quando se Patribus divinitas ostendebat per subjectam creaturam, se visibilem demonstrabat. Nam per ipsam suam naturam usq; adeo invisibilis est, &c.

XII.
Explicatur
Scripturæ &
Patris.

Opponitur Autoritas S. Augustini & aliorum supra nominatorum P. P. nec non plurimorum aliorum, quorum aliqui colligunt Moysen vidisse Deum, ex illis verbis Num. 12. Annon talis servus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est, ore enim ad os loquor ei, & ex alio loco Exodi 33. ubi cum petierat videre faciem Domini, respondit ipse Dominus: Ostendam tibi omne bonum. Alii colligunt D. Paulum

vidisse essentiam divinam ex 2. ad Corinth. 12. Scio hominem ante annos 14. Alii Adamum ex illo Gen. 2. Immisit Deus soporem in Adam, qui sopor causatus fuit ab intuitiva visione essentia divina. Alii Job propter illa verba Job 42. Auditum auris audivite, nunc autem oculis meus videt te. Confirmatur ex D. 2. d. 3. q. 9. n. 8. qui docet Paulum Deum intuitivè vidisse, ergò. Ad confirmationem Respondeo Doctorem, id tantum ex mente Patrum Respondeo, & ad ipsum D. Augustinum in oppositione citatum, 8. quòd fuerit totus problematicus non patet ex aliis locis à me allegatis, aliis autem Patribus oppono similiter alios & signanter Evaristum Papam, qui in Epistola decretali circa finem expressè dicit: quòd bene oportet utiq; ad finem Deum videbunt non sicuti Moyses & alii Prophetæ per enigmata & figuras, sed sicuti est; Unde ad primum locum Scripturæ de Moysi Respondeo ex eo non convinci aliud, quam quòd Moyses ad quoddam speciale genus familiaritatis super omnes alios Prophetas à Deo fuerit elevatus, & quòd apparebat ei in aliquo signo sensibili, in quo tunc non solebat aliis Prophetis apparere; ad locum Exodi primo, licet sufficeret dicere, quòd non promiserit DEUS ostendere ei omne bonum in hac vita. Respondeo quòd in illo ipso loco Dominus ipse videtur significare, quòd non ostenderit se ei intuitivè, ait enim ibi: Non poterit videre faciem meam, & tamen ut aliquoties satis faceret desiderio tam fidelis servi & sinceræ amicæ, addidit: posteriora mea videbis, id est signum aliquod consolatorium faciei meæ.

Dices: Ibidem dicitur, quòd Deus lo-

quebatur facie ad faciem sicuti solent loqui ad amicum suum, ergò. Respondeo, quòd per hoc non significatur, quòd Deum intuitivè viderit, quia aliàs id frustra desideraret loco jam citato, sed significatur potius frequens apparitio Dei coram ipso in signo aliquo sensibili, in quo conversabatur cum illo familiariter.

Ad illud de Paulo Respondeo, licet ad Cœlum Empyreum fuerit elevatus & raptus hoc non probare, quòd Deum intuitivè viderit, imò contrarium videtur posse colligi, per ly audivit arcana verba, in loco citato positum.

Dixi, me de B. V. MARIA nullam habere velle quæstionem, quia licet antecesserit ad incarnationem Verbi nunquam viderit essentiam divinam, pium tamen est credere illam vidisse Deum post Filii incarnationem, & singulariter post resurrectionem, ob acerbitatē compansionem in morte Filii habitam.

QUÆSTIO X.

De Incomprehensibilitate Dei.

Suppono ex dictis de anima, quidam sit cognitio comprehensiva, quo prænotato ad quæstionem

Dico, Deus est incomprehensibilis concipiendi intellectu creato etiam supernaturaliter. Est communis omnium Theologorum. Proba-

Probatur ex Scriptura Jerem. 32. *Magnus consilio & incomprehensibilis Deus.* Job. 11. *Forsitan vestigia Dei comprehendas & usq; ad perfectum omnipotentem reperies.* Rom. 11. *Quam incomprehensibilia sunt iudicia ejus.* 1. Timoth. 6. *Lucem inhabitat inaccessibleem, quem nullus hominum videt, sed nec videre potest, id est comprehensivè, ut explicat SS. PP. sed revera jam adducta Scripturae loca non probant conclusionem, quia bene intelligi possunt de naturali incomprehensibilitate, sic ut sensus eorum esset, quod viribus naturae aut de potentia ordinaria nemo posset Deum comprehendere.*

II. Probatur secundò Ex concilio Lateran. in cap. Firmiter, ubi videtur definita his verbis: *Firmiter credimus & simpliciter confitemur, quia unus solus, verus Deus, aeternus, immensus, incommunicabilis, incomprehensibilis, omnipotens, ineffabilis.* Sed nec probatio, licet melior sit, quae ab autoritate adduci potest, non convincit, quia patitur eandem explicationem jam supra factam.

III. Dices: Eodem modo dicitur Deus esse incomprehensibilis, quo immortalis & omnipotens, sed de nulla potentia potest esse mortalis, aut non omnipotens, ergo nec comprehensibilis. Respondeo negando majorem: Aliàs Deus se ipsum comprehendere non posset, sicut à se ipso reddi non potest non immortalis, aut non omnipotens, quod est falsum. Confirmatur, licet 1. ad Timoth. 1. eodem modo dicatur de Rege saeculorum, quod sit immortalis & invisibilis, tamen hoc non potest sic intelligi, quod sicut est necessariò immortalis, ita etiam est invisibilis, aliàs à beatis non videretur, ergo licet eodem modo concilium, praedicat de Deo immortalitatem, & incomprehensibilitatem, adhuc intelligi potest loqui de immortalitate & incomprehensibilitate absolute & simpliciter, & de visibilitate respectivè ad potentiam ordinariam.

IV. Probatur tertio Ex autoritate PP. Augustini serm. 36. Verb. Dom. cap. 6. *Quid ergo dicemus fratres, de Deo? Si enim quidvis dicere coepisti, non est Deus. Si comprehendere potuisti, aliud pro Deo comprehendisti. Si quasi comprehendere potuisti, cogitatione tua te decepisti. Hoc ergo non est, si comprehendisti. Si autem hoc est, non comprehendisti. Quid ergo vis loqui, quod comprehendere non potuisti? Item serm. 38. cap. 2. *Dicimus, quam incomprehensibile sit, quod lectum est, tamen lectum est, non ut comprehenderetur ab homine, sed ut doleret homo, quia non comprehendit, & inveniret unde impeditur à comprehensione, & remaneret ea, & inhiaret perceptioni incommutabilis Verbi.* Et cap. 3. *De Deo loquimur, quid mirum, si non comprehendis? Si enim comprehendis, non est Deus. Sit pia confessio ignorantiae magis, quam temeraria professio scientiae. Attingere aliquantum mente Deum, magna beatitudo est, comprehendere autem, omnino impossibile. Ad mentem Deum pertinet, intelligendum est: Ad oculos corpus, videndum est. Sed corpus oculo comprehendere te putas? Omnino non potes. Quidquid enim aspicias, non totum aspicias. Cujus hominis faciem vides, dorsum non vides eo tempore, quo faciem vides. Et quando dorsum vi-**

*des, eo tempore faciem non vides. Non sic ergo vides ut comprehendas, &c. Uno ergo aspectu totum videre non potes. Quid ergo de illo verbo, fratres, dici potest? Ecce de corporibus dicimus subjacentibus oculis nostris, non illa possunt comprehendere aspectu, quae ergo oculo cordis comprehendit Deum? Sufficit ut attingat, si purus est oculus: Si autem attingit, tactu quodam attingit incorporeo, & spiritali, non tamen comprehendit. D. Bernardus quoque asserit serm. 2. de Virgine Deipara, Deum nunc videri & comprehendi posse per incarnationis mysterium secundum Christi scilicet naturam humanam, antea autem dicit incomprehensibilis erat & inaccessibleis, invisibilis, & inexcogitabilis omnino. Sed si semel est incomprehensibilis, semper est, ergo. Probatur minor, quia alioquin mutaretur Deus, quod probò ex D. Augustino serm. 102. cap. 15. dicente: *Regi saeculorum invisibili incorruptibili, &c. Deus solus, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus immortalis, invisibilis, incorruptibilis, non modo visibilis & postea invisibilis, quia non modo incorruptibilis & postea corruptibilis, sicut immortalis semper, sicut incorruptibilis semper, ita & invisibilis semper, si mutatur invisibilitas, metuendum est ne mutetur immortalitas, ergo. Mellifluus verò lib. 5. de confid. cap. 6. expressè dicit, incomprehensibilis est Deus, &c. Adde etiam auctoritatem reliquorum SS. PP. Gregorij 13. Moral. 7. tractantis super illud Job 11. *Forsitan vestigia, &c. ipsi quoque, inquit, electi spiritus visionem tantae celsitudinis perfectè non penetrant, & 11. Habet, inquit, sublimitatem quae ipsorum quoque intelligentiam qui in supernam recepti fuerint congregationem transcendit.* Aug. Epist. 112. cap. 8. *Non quia nemo comprehendit Dei plenitudinem in mente, neq; oculis, negandum est mente videri sicuti est, quod nobis promittitur in praemium.* Et Bedae in illud 1. Joan. 3. *Videbimus eum, &c. promittitur, inquit, nobis videre Deum, nam comprehendere concedi non potest.***

Probatur quartò Ratione: Nulla creatura potest habere cognitionem aequè perfectam ac habet ipse Deus, ergo nulla creatura potest comprehendere Deum; probatur consequentia, quia sive capiatur comprehensio rei pro cognitione ipsius sub omnibus formalitatibus & respectibus quos dicit, sive pro cognitione commensurata intelligibilitati objecti, quaelibet ex his esset intensivè infinita, & consequenter formaliter aequè perfecta, ac est cognitio ipsius Dei, ergo si creatura repugnat cognitioni tam perfecta ac est cognitio ipsius Dei, nulla creatura potest comprehendere Deum; sed repugnat, aliàs esset creatura & non esset, quod implicat.

Arguitur: Deus potest intuitivè videri à creatura, ut est de fide, ergo & comprehendit; probatur consequentia, quia ad comprehensionem sufficit, quod tota res videatur ita ut nihil ipsius videntem lateat, ut loquitur Augustinus supra, sed nihil Dei lateat videntem intuitivè, ergo si potest videri intuitivè poterit & comprehendit. R. 1. comprehensionem non sequi ex intuitiva dei visione, aliàs Augustinus non negaret beatis visionem comprehensionem, cum illis concedat intuitivam. Unde in forma Respondeo negando consequentiam, & mudo.

& minorem probationis, quia quam diu non videtur Deus tam perfecte ac videri exigit, tam diu aliquid Dei latebit videntem iuxta mentem Augustini, sed nulla creatura tam perfecte Deum videre potest, ergo nec comprehendere.

QUESTIO XI.

An plures sint Dei?

I. Hæc Questio non est amplius, etiam apud Mediocris litteraturæ controversa, fuit tamen olim nam Marcion tres Deos, unum visibilem, invisibilem alium, & tertium dæmonem ponebat; Manes duos, bonum scilicet & malum; Trichæitæ ob scripturæ loca, quibus Trinitatis mysterium astruitur, tres Deos asserant, unde post Rabbi Moysen, Henricus docet ex Scriptura solum probari posse dari unum Deum, & consequenter esse mysterium fidei, & naturaliter indemonstrabile esse putat, Doctor tamen noster d. 2. q. 3. per totam septem rationibus naturalibus evidentibus probat unum tantum esse Deum, cum quo etiam ad questionem

II. Dico: Unum tantum est Deus. Est de fide. Unus est Deus.

Probatur primò: Ex Scriptura Deut. 4. v. 35. Dominus ipse est Deus, & non est alium præter eum. 6. v. 4. Audi Israël Dominum Deum noster Dominus unus est. Marci 12. Unus est Deus, & non est alium præter eum. 1. Corinth. 8. Scimus quod nullus est Deus præter unum. Idem probatur ex Symbolo Nicæno & S. Athanasii, &c.

III. Dices: In præfatis Scripturæ locis dicitur unus esse Deus, sicut dicitur quod Ecclesia est una, sed unitas Ecclesiæ non facit quin constet pluribus partibus, ergo. Respondeo negando majorem, quia Deus non est nomen impositum ad significandam collectionem, sicut est ly Ecclesia, ut patet, quia secundum adversarios ipsos ly Deus prædicatur de uno solo, sic Manichæi dicunt, quod Deus bonus est Deus, & similiter Deus malus est Deus, Ecclesia autem de uno solo prædicari non potest.

IV. Probatur secundo Authoritate SS. PP. Augustini lib. de vera Relig. cap. 43. ubi ait: Ipsum est unum principale: Non enim habet aliud hic, aliud alibi, aut aliud nunc, aliud postea, quia summe unum est Pater veritatis. Et lib. de unit. Trin. cap. 1. Unus Deus Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, invisibilis, incomprehensibilis, inenarrabilis, inviolabilis, incoquinabilis: Ipse lumen verum, vita, & veritas, bonus, summus, & quæcumq; de illo humanus sermo poterit enuntiare. Itaque unitati substantiæ Dei non repugnat Trinitas Personarum. Quia, (ut iterum ait S. P. N. lib. 6. Trin. fin.) in illa summa Trinitate tantum est una, quantum tres simul, nec plus aliquid sunt due, quam una. Et in se infinita sunt. Ita & singula sunt in singulis, & omnia in singulis, & singula in omnibus, & omnia in omnibus, & unum omnia. Qui videt hoc vel ex parte, vel per speculum, & in enigmate, gaudeat cognoscens Deum, & sic Deum honoret & gratias agat. Qui autem non videt, tendat per pietatem ad videndam, non per cæcitatem ad calum-

mandum: Quoniam unus est Deus, sed tamen Trinitas. Nec confuse accipiendum est, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia: Nec dicitur multa, sed ipsi gloria in secula seculorum. Bernardi lib. 7. de confid. cap. 7. ubi dicit: Tam simplex Deus, quam unus est. Est autem unus, & quomodo aliud nihil. Si dici potest, unissimus est. Trinitas est, tamen Deus. Quid ergo? Deservimus quod dictum est de unitate, quia inducimus Trinitatem? Non, sed statuimus unitatem. Dicimus Patrem, dicimus Filium, dicimus Spiritum Sanctum, non tamen tres Deos, sed unum. Quid sibi vult iste, (ut sic loquar) absq; numero numerus? Si tria, quomodo non numerus? Si unum, ubi numerus? sed habeo, inquit, quod numerem, & quid non numerem. Substantia una est, personæ tres sunt. Quid miram, quid vel obprobrium in hoc? Nihil, si personæ seorsim a substantia cogitentur. Nunc vero cum tres illæ personæ illa substantia sint, & illa una substantia tres illæ personæ, quis numerum neget? Nam vere tres sunt. Quæ numerer tamen? Nam vere unum sunt. Aut sit facile explicatu id putas, dicendo tres, dicitur quid numerasti? Naturas? Una est. Essentias? Una est. Substantias? Una est. Deitates? Una est. Non hæc, sed personas numero, inquit. Quæ non sunt, illa una natura, illa una essentia, illa una substantia, illa una divinitas? Catholicus es, minime hoc dabis. Et cap. 8. ait: Personarum proprietates, non aliud quam personas, ipsasq; non aliud quam unum Deum, unam divinam substantiam, unam divinam naturam, unam divinam & summam Majestatem fides Catholica confitetur. Numeri ergo, si potes, aut sine substantia personas, quæ ipsa sunt: Aut sine personæ proprietates, quæ ipsæ sunt. Aut si divideri qui constet vel personas a substantia, vel proprietates a personis, nescio quomodo Trinitatis se profiteri cultorem possis, qui in tantam rerum numerositatem excesseris. Dicimus itaq; tres, sed non ad præjudicium unitatis. Dicimus unum, sed non ad confusum Trinitatis. Neque enim nomina vacua sunt, nec absq; significantiæ casse voces. Querit quis, quomodo illud Catholicum esse dicimus, possit esse? Iustificat et tenere sic esse. At que hoc non rationi perspicuum, nec tamen opinioni ambiguum, sed fidei perspicuum, Sacramentum hoc magnum est, & quidem venerandum, non scrutandum. Quomodo pluralitas in unitate, & hæc unitate, aut ipsa in pluralitate? Scrutari hoc temeritas est; credere pietas est: Nolle vitæ, & vitæ æterna est.

Probatur secundo Ratione, primò non sunt multiplicanda entia sine necessitate, &c. sed, &c. ergo, &c. major est evidens, probatur minor, tum quia nec minima ratio aut necessitas illos multiplicandi ostenditur ab Adversariis, cum omnia, quæ per plures Deos fieri possunt, unus idemq; Deus operari posset, alias non esset infinitæ virtutis, seu potentie, & consequenter nec Deus.

Confirmatur primo: Quia quæ ratione darentur tres dii, darentur etiam infiniti, sed infinitus Deorum numerus est inutilis, ergo & binarius, vel ternarius, minor est certa, probatur ergo major, tum quia non est potior ratio, cur admitterentur tres, & non infiniti; tum etiam, quia si essent tres, necessarii etiam essent infiniti, quia nullus est determinatus numerus individuorum alicujus speciei, ultra quem non posset produci aliud individuum ejusdem

ejusdem speciei absque implicancia, & consequenter si natura divina esset multiplicabilis, non posset assignari aliquis numerus finitus determinatus individuum, ultra quem non posset aliud individuum produci in infinitum.

VII. **Confirmatur secundò** : Si darentur plures Dii, distinguerentur realiter à se invicem, & non distinguerentur, sed hoc implicat, ergò : Prob. sequela, distinguerentur ex hypothesi, non distinguerentur autem, quia nullum posset assignari indicium distinctionis realis inter illos, quandoquidem nec unus est causa, vel principium alterius, nec unus sine altero existere posset, aliàs qui posset non existere non esset Deus, ergò.

VIII. **Probatur secundò** : Si darentur plures Dii, verbi gratia, A. & B. quilibet esset ex eis omnipotens, & non esset, sed implicat talis Deus, ergò & plures Dii; prob. maj. esset omnipotens ut supponitur, non esset autem, quia nil potest dici omnipotens, nisi qui potest omne non necessarium & producibile se solo causare, sed A. non posset producere lapidem, verbi gratia, contradicente Deo B. nec e contra B. contradicente A. ergò nullus illorum esset omnipotens.

IX. **Dices** : Concordarent in voluntate, & sic unus non contradiceret alteri. Contra, hoc est gratis excogitatum, quia si A. esset omnipotens, posset producere adequatè suo velle quodcumque volitum possibile aliud à se, sive

B. contradicat, sive non, sed sic B. nil posset producere suo velle, ergò B. non esset omnipotens, & consequenter nec Deus, prob. min. si effectus adequatè productus ab A. posset simul produci à B. effectus ille dependeret adequatè ab utroque, sed hoc implicat, ut in Physica dixi. Reliquæ rationes videri possunt apud Scotum, nunc hæc sufficiant pro conclusione.

Opponitur Autoritas Apostoli 1.

Corinth. 8. *Sunt Domini multi & Dii multi*, ergò. Respondeo Apostolum tantum loqui de Idolis gentium, quæ nuncupativè Dii appellantur, unde subdit ibidem idem Apostolus : *Nobis autem unus est Deus, quia omnes Dii gentium demonia.*

Hic plura dicenda forent de Omnipotentia DEI, Ejus Intellectu & voluntate, verum quia hæc Theologica sunt, ideo rumpo filum & finio in Eo, in quo incepti DEO, cui sit Laus, honor, & gloria in sæcula sæculorum Amen. Si tamen per rotum hunc Philosophiæ cursum universum, in tanta rerum varietate & profunditate ac difficultatum multitudine meo muneri, ut desiderari posset, & fieri debuisset, non feci quod volui satis, Ingenii mei debilitas & nihilum precatur veniam, si quid verò utilitatis, doctrinæ & veritatis allatum est, Infallibilissimæ veritati, à qua omne Bonum est & Verum, adscribitur,
Cui Iterum

HONOR, GLORIA, POTESTAS, & IMPERIUM AMEN, AMEN, AMEN.

Totum tamen quidquid Dictum, Scriptum, Lectum S. R. Ecclesiæ & Doctiorum Censuræ sit subjectum.

PARS